

תּוֹשֶׁת שְׁוֹט תּוֹשֶׁת
ADAR
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Kresba Antonín Sládek.

V letošním roce připadá TU BI-ŠVAT (Nový rok stromů) na 9. února.

ZASEDÁNÍ RADY FŽO V ČR

Ve středu 21. ledna měla nová Rada federace své první pracovní zasedání. Na programu bylo celkem osm bodů: 1/ kontrola zápisu z posledního zasedání Rady (10. 12. 2008); 2/ rozdělení daru Židovského muzea v Praze na rok 2009; 3/ projednání návrhu rozpočtu FŽO pro rok 2009; 4/ a) památkový a sociální projekt FŽO v roce 2009; b) stav příprav projektu Revitalizace židovských památek; 5/ Správní rada NFOH – stanovisko rady k opětné kandidatuře T. Pelíškové; 6/ nemovitost v Teplicích, Lipová 2; 7/ Hagibor – obsazování lůžek v pravomoci FŽO a jejich financování; 8/ různé.

Bod č. 2/ Rada přijala usnesení, které jí doporučilo prezidium – vytvořit z daru ŽMP na rok 2009 ve výši 24 730 000 Kč rezervu pro další rok, kdy se očekává výrazný pokles příjmů ŽMP, ve výši 4 730 000 Kč. Ze zbývajících 20 mil bude částečně financován rozpočet FŽO, přidružené organizace si mezi sebou rozdělí 2 300 000 Kč, ŽO v Praze obdrží 1 650 000 Kč a na zbývajících 9 ŽO by připadlo 6 050 000 Kč. Pro 27, proti 6, zdrželi se 4.

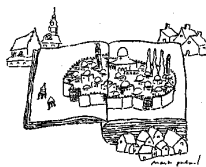
Bod č. 3/ Rozpočet federace na rok 2009 ve výši 45 081 000 Kč, který projednalo a doporučilo prezidium, byl po diskusi schválen všemi hlasy přítomných.

Bod č. 4/ a) Oba hlavní projekty běžící už několik let v rámci FŽO budou pokračovat i v roce 2009. Jejich financování je zajištěno z grantů, které na jejich realizaci udělil NFOH, z rozpočtu FŽO a z dalších zdrojů. **b)** Příprava projektu Revitalizace židovských památek z prostředků Evropské unie je ve své závěrečné fázi. Podání žádosti je stanoveno na květen letošního roku, vyhodnocení žádosti se očekává v srpnu 2009. V současné době probíhají výběrová řízení nutná k podání žádosti a pracuje se na studii proveditelnosti a udržitelnosti projektu.

Bod č. 5/ Do správní rady NFOH byla doporučena pro další období její současná členka paní Táňa Pelíšková, která se v této funkci velmi dobře osvědčila. Její doporučení bylo schváleno 28 hlasy, jeden se zdržel. Současně byl pan Peter Gyori schválen do správní rady České rady pro oběti nacismu a tajemník FŽO Tomáš Kraus (na návrh Evropského židovského kongresu) jako jeden ze zástupců této instituce do Světového židovského kongresu.

Bod č. 6/ Federace ŽO přijala usnesení, ve kterém doporučuje ŽO v Teplicích, aby dům, který obec získala darem od Severočeského kraje, neprodávala, jak to bylo rozhodnuto na členské schůzi ŽO Teplice.

AKTUALITY

Důvodem je skutečnost, že se přihlásil původní majitel, kterému nacisté dům jako Židovi arizovali, a požádal ŽOT o jeho vydání. Usnesení, které připravilo prezidium FŽO, doporučuje, aby původnímu majiteli obec dům darovala, a to bez ohledu na to, že vzhledem k ukončeným restitučním řízením na něj nemá právní nárok. Předpokladem převedení domu na původního majitele je jeho ochota uhradit prokazatelné výdaje, které na budovu teplická ŽO vynaložila během doby, po kterou ji vlastnila. Pro usnesení hlasovalo: 31 přítomných, proti byli 4, zdrželi se 3.

Bod 7/ Konstatováno, že v novém domově seniorů Hagibor jsou umístěni zatím čtyři klienti FŽO, páté lůžko bude obsazeno v dohledné době. Byl dán podnět, aby revizní komise zkontrolovala jednotlivé položky nákladů na jedno lůžko a posoudila jejich přiměřenost. *jd*

DOKUMENT: PROHLÁŠENÍ FŽO K VÁLCE PROTI HAMÁSU

Federace židovských obcí v České republice považuje současnou snahu Izraele zabránit vojenským zákrokem dlouhodobému raketovému ostřelování svého území z pásma Gazy za legitimní obranu židovského státu a jeho občanů. Izraelské vojenské zákroky nejsou namířeny proti Palestincům ani jejich reprezentantům. Jsou vedeny snahou oslabit pozice teroristů z hnutí Hamás, kteří v současné době pásmo Gazy ovládají a netají se touhou Izrael i jeho obyvatele zničit.

Obětí na lidských životech z řad civilního obyvatelstva, ke kterým přes veškerou snahu útočit výhradně na teroristy a jejich pozice dochází, je nám líto. Jsou však způsobeny především taktikou Hamásu, který civilní obyvatelstvo a objekty – včetně škol a nemocnic – systematicky používá jako štíty při svých teroristických akcích.

Jiří Daníček

Federace židovských obcí v ČR
V Praze, 7. ledna 2009

VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ NADACE ŽIDOVSKÉ OBCE V PRAZE

Správní rada Nadace Židovské obce v Praze vyhlašuje výběrové řízení na nadační příspěvky pro rok 2009.

Témata: obnova a ochrana židovských movitých i nemovitých památek; podpora činností židovských organizací a spolků; rozvoj židovských tradic; vzájemné poznávání židovských komunit a okolního světa a odstraňování předsudků.

Žádosti o nadační příspěvek musí být podány na předepsaných formulářích Nadace ŽOP. Termín uzávěrky: **28. 2. 2009**. Bližší informace a formuláře jsou k dispozici na e-mailové adrese: nadacezovp@volny.cz nebo každé úterý u Jany Kosákové, telefon: 222 311 570. *jk*

KONGRES SVĚTOVÉ UNIE ŽIDOVSKÉ MLÁDEŽE

Deset členů České unie židovské mládeže odletělo v prosinci do Izraele na seminář o OSN a lidských právech. Účastníci se na půdě izraelského ministerstva zahraničí v Jeruzalémě seznámili se zneužíváním agendy lidských práv v OSN a chystaném semináři OSN proti rasismu „Durban 2“ v Ženevě. Následoval týdenní kongres Světové unie židovské mládeže. Přednášky pro více než 150 účastníků z celého světa přednesli spisovatel A. B. Jehošua, vrchní rabín Tel Avivu Meir Lau, ministr sociálních věcí Jicchak Herzog a další. Česká delegace podala na půdě Knesetu zprávu o současné situaci mladých Židů v České republice. Následná diskuse se členy izraelského parlamentu se zabývala i česko-izraelskými vztahy v souvislosti s právě vyhocenou situací v Gaze. *Pm*

OBSAH

- Kásámy z Gazy a sebeobrana* **3**
- Sidra na tento měsíc* **4–5**
- Začali to Podkarpatští*
- rozhovor s M. Malou* **6–7**
- Tajemství Rónových obrazů*
- o výstavě v Galerii R. Guttmanna* **8–9**
- I. Shaw: Nářek madam*
- Rechevské* **10–11**
- Židovské památky v Turnově* **12–13**
- Arizátori na Internetu* **14**
- Hermann Hesse a antisemitismus* **15**
- Vzpomínka na E. Lasker-Schülerovou* **15**
- Ledové víno letos nebude*
- ...a jiné události* **16**
- Z nových knih* **17**
- Třítýdenní válka v Gaze* **18–19**
- Kalendárium* **20**
- Zůstává urážka* **20**
- Kulturní pořady* **21**
- Výzvy, zprávy* **22**
- Zprávy z obcí* **23**
- Zprávy ze světa* **24**

Válka, již vedl Izrael proti Hnutí islámského odporu (Hamás) ovládajícímu pásmo Gazy, obnažila vztah Evropy i Česka k židovskému státu. Ta válka nebyla výjimečná svým trváním ani nasazením vojska, ale místem děje. Poprvé se totiž válčilo v zaldněném městě.

Gaza je plošně menší než velká Praha, ale žije v ní skoro 1,5 milionu obyvatel. Usadí-li se útočníci v tak husté zástavbě, odpalují-li své rakety na Izrael zpoza domů, škol, mešit a nemocnic, sebeobrana logicky přináší jistotu civilních ztrát. Ty činily odhadem až třetinu z více než tisícovky zabitých Palestinců, zatímco Izrael zaznamenal jen třináct mrtvých.

SOLIDARITA I POKÁRÁNÍ

Právě ten nepoměr, mediálně přehlušující kauzalitu války, ovlivňuje debatu. Česko je vnímavější vůči Izraeli než západní Evropa, tvrdí politolog Jan Fingerland. Zatímco Západoevropané jsou přesvědčeni, že používat násilí je apriorně špatné, čímž pasují Palestince do role napadených, Češi do Izraele stále promítají své vlastní trauma z podzimu 1938, kdy na vlastní sebeobranu rezignovali. To není domněnka spadá z nebe. V říjnu 2001 to připomněl Ariel Šaron, zklamáný z toho, že USA nepřibraly židovský stát do protiteroristické koalice, když v proslovu známém jako „československá řeč“ prohlásil, že Izrael nebude druhým Československem, ale bude se bránit. Jak tedy vnímáme jeho nynější obranu?

Výrazné názory lze rozdělit na dvě skupiny. Jednak se tu ozývá jakýsi tradicionalisticky mravní postoj solidarity s Izraelem. A pak je tu tábor značně ovlivněný hlavním názorovým proudem západní Evropy, který bagatelizuje příčinu války, soustředí se na civilní palestinské oběti a karatelsky se dívá nejenom na samotný Izrael a jeho sebeobranu, ale i na českou solidaritu s ním.

CO SE SMÍ A NESMÍ

Pilířem mravní solidarity s Izraelem je Ludvík Vaculík. „Stát Izrael vznikl usnesením Organizace spojených národů,“ napsal v *Lidových novinách*. „Židovský stát založený na nevelkém území osídleném smíšeným lidem, jeví se mi jako velký experiment... literární, filozofický? Neboť vznikl na slovo. Je to zkouška, zda se v tomto světě dá něco rozhodnout usnesením svědomí a rozumu. Tu se chtěla politicky ztělesnit nějaká idea a mravnost: dostala k tomu příležitost. Vnímám Izrael jako

příklad toho, co se ve světě smí a nesmí, má se zkoušet a musí se bránit.“ Vaculíkovi bylo málo přes dvacet let, když Izrael vznikl, a psal o tom studentskou práci – tudíž sleduje, jak se i jeho „dítě“ vypořádává s problémy: „Když teď Izrael se sám rozhodl útokem vyřídít nepřítele na místě, odkud působí, já v tom vidím zkoušku jeho odvahy a cti. Reči o nějaké naší povinné neutralitě jsou výmluva ze závazků. Ta situace je zkouškou odpovědnosti i pro nás,

konfliktům, v nichž „jedna z nejlépe vycvičených a vyzbrojených armád současného světa čelí guerillovému odboji okupovaného obyvatelstva. A z definice takového asymetrického konfliktu plyne, že ti, kteří jsou na slabším konci, používají nepřímých, „zákeřných“ metod (včetně útoků na civilisty), neboť v přímé vojenské konfrontaci prohrávají.“

Tím se Barša dostává k tradičnímu klíče: „je roztáčen bludný kruh násilí“.

A ten prý může silnější strana přerušit pouze tím, že uzná politickou povahu konfliktu. Jinými slovy: Izrael má uznat Hamás za politického partnera podobně, jako uznal Arafátovu OOP. A co má dělat česká vláda? Rozumný

KÁSÁMY Z GAZY A SEBEOBRAA

kompromis: bezpodmínečnou podporu Izraele změnit v podporu podmíněnou „jeho skutečným (nikoliv pouze předstíraným) úsilím o dodržování lidských práv Palestinců a o mírové urovnání konfliktu s nimi“.

Baršův akademický názor se odráží i v realitě, jak ukazuje tisková zpráva ČSSD vydaná 16. ledna, když stínový ministr zahraničí Lubomír Zaorálek přijal izraelského velvyslance. Zaorálek je hluboce rozhořčen nad násilím páchaným na civilistech při vojenské operaci v Gaze. Za naprosto nepřijatelnou pokládá argumentaci, podle níž civilní budovy a objekty jsou bombardovány proto, že z nich bylo vystřeleno nebo že ukrývají vojenský materiál. A stejně nepřijatelný je prý i postup hájený tím, že obyvatelé jsou před vojenským útokem varováni. To vše je v rozporu s článkem 4 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války.

HLUBOCE ROZHOŘČEN

Jak k tomu Zaorálek dospěl? Izrael prý jednoznačně usvědčují „odhadované počty obětí žen a dětí v pásnu Gazy“. A jsme doma. Žádná kauzalita, žádná analýza toho, kdo útočil, kdo koho ohrožoval, ale „odhadované počty obětí žen a dětí“. Z toho logicky plyne, že aby byl Izrael přijatelný, musel by předem vyloučit jakékoliv jednání, které může vyústit v „odhadované počty obětí žen a dětí“. A aby s jistotou vyloučil takové jednání, musel by předem rezignovat na obranu. Či snad někdo zná způsob obrany proti raketovým útokům, který předem vyloučí „odhadované počty obětí žen a dětí“?

Či snad někdo zná způsob obrany proti raketovým útokům, který předem vyloučí „odhadované počty obětí žen a dětí“? To je prý i názor Evropské unie. V ní se podle stínového ministra zahraničí prosazuje názor, že porušuje-li Izrael hrubě lidská práva a principy lidskosti, nelze pokračovat v jednáních o užší spolupráci s ním.

BEŠALACH 2M (13,17–17,16)

Proč se svátek Tu bi-švat stal téměř synonymem pro sázení stromů? První mišna v traktátu *Roš hašana* mluví o tom, že existují čtyři různé druhy „nových roků“, přičemž první den měsíce tišri je Nový rok, podle něhož se určuje letopočet, a je to též den sázení stromů. Podle Hilelovy školy je Nový rok ovocných stromů patnáctý den měsíce švat (tu bi-švat), což je současně mezní datum pro odevzdání desátku za uplynulý rok, jakýsi židovský 31. prosinec pro placení daní. Ale to přece nijak nesouvisí se sázením stromů?! Jaký byl tedy původně význam patnáctého dne švatu?

Rabi Eleazar ben Ošaja tvrdí, že v době, kdy nastává švat, už spadla většina deště – a z hlediska izraelského zemědělství je podstatou zimy déšť (B. T. *Roš hašana* 14a). Znamená to tedy, že tu bi-švat signalizuje, že zimu jsme v podstatě přečkali a můžeme se začít těšit na jaro. A jelikož milostná píseň mezi Bohem a Izraelem, *Píseň písní*, je plná narážek na jaro jako na symbol počátku našeho vzkříšení, není divu, že ve sbírce aškenázských zvyků z roku 1590 od Šimona ben Jehudy Halevi Ginsberga nacházíme zajímavý záznam: Právě se v něm, že o Tu bi-švat se jedlo ovoce, které roste ve Svaté zemi, a tak se mělo posílit pouto mezi Židy v galutu a v zemi jejich konečného vykoupění.

Podobně v díle Pri Ece Hadara, kabalisty, který žil v 16. století v Safedu, čteme záznam o jedinečné slavnosti na Tu bi-švat, jejímž hlavním programem bylo pít čtyř pohárů vína. Nejprve to byl pohár bílého vína; pak směs bílého a červeného, přičemž bílé převažovalo; jako třetí znovu směs červeného a bílého, tentokrát ovšem převažovalo červené; a nakonec pohár červeného. Tento zvyk vytvářet duhu od bílé po rudou měl evokovat jedinečné jaro v zemi izraelské: jako první tu rozkvétají mandlovníky a jejich překrásná běl zaplaví krajinu právě kolem patnáctého švatu. Brzy se objeví další květiny a barvy se mění, závěrečná vlna patří zářivě rudým anemónkám, v hebrejštině zvaným *kalani-jot*, které jako výrazné skvrny vyskočí v divoké přírodě na kopcích a v údolích.

Mezi poháry vína se pojdají druhy ovoce, jímž je Izrael obdařen: hrozny, fíky, granátová jablčka, olivy a datle.

V období druhé aliji si pobožní sionističtí Židé uvědomili, že jen toužit po Svaté zemi nestačí, že skutečné pouto se nezíská pouze modlitbami a požíváním příslušných druhů ovoce. A jaká je lepší cesta získat skutečné pouto k půdě než do ní zasadit stromy?

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

Rozdělení Rákosového moře. Shirley Harel Katz – Argentina, ilustrace z mezinárodní soutěže „Děti ilustrují Bibli“.

Je velmi případné, že na týden, kdy slavíme Tu bi-švat, obvykle spadá sidra Bešalach, v níž čteme o zázračném rozdělení Rákosového moře.

Mojžíš vykřikl na svůj lid: „Stůjte a vize Hospodinovu spásu, již pro vás dnes vykoná, neboť tak, jak vidíte Egyptany dnes, je již více nespátříte! Hospodin za vás povede válku a vy ani nehlesnete!“ Mošemu však Hospodin řekl: „Co křičíš ke mně? Pověz synům Jisraele, ať se dají na pochod!“ (2M 14,13–15) Raši komentuje toto místo dokonce tak rázně, že tvrdí, že Hospodin měl na mysli: „Teď není čas na modlitby, teď nastal čas na činy!“

Proto oslavujeme sen o židovském vykoupění tím, že sázíme stromy do půdy naší domoviny. Bible říká, že praotec Izák (který

zemi izraelskou během svého života nikdy neopustil, a je s ní tedy nejvíce spjat), když čekal na svou vyvolenou Rebečku, „vyšel vpozdvečer rozmlouvat na pole“. (1M 24,63) Hebrejské slovo „sia“ může znamenat rozmluvu a většina komentátorů tento verš vykládá tak, že Izák v polích rozmlouval s Bohem, modlil se (Raši ad loc). Ale toto slovo může znamenat také keř, a tak Sforno tvrdí, že Izák na poli sázel. Možná mají pravdu obě interpretace: sázet rostliny v zemi izraelské je nejlepším vyjádřením modlitby, která přivede naše konečné vykoupění.

JITRO (2M 18,1–20,23)

Jaký je rozdíl mezi konstruktivní a destruktivní kritikou? Jak naučit lidi, aby si přehodnotili priority, a jak je k tomu vyzvat tak, aby na výzvu reagovali?

Je zajímavé, že k těmto problémům nám může hodně říci pohanský kněz, Mojžíšův tchán Jitro. A Jitrova ponaučení jsou tak významná, že není divu, že celá sidra, v níž se hovoří o zjevení Desatera, se jmenuje právě po něm.

Sidra začíná těmito slovy: „I midjánský kněz Jitro, Mošeho tchán, uslyšel, co všechno Bůh učinil pro Mošeho a pro jeho lid Jisraele, a že Hospodin vyvedl Jisrael z Egypta.“ Vypraví se na cestu, aby zetě spatřil. Necessuje však sám – bere s sebou Mojžíšovu manželku Ciporu, kterou předtím poslal domů, a její dva syny Geršoma a Eliezera, jejichž jména vypovídají o Mojžíšově situaci v cizí zemi: „Prvního z nich pojmenoval Geršom, jelikož řekl: ‚Byl jsem usedlíkem v cizí zemi!‘ A druhý se jmenoval Eliezer, ‚poněvadž Bůh mého otce je mi ku pomoci a zachránil mne před faraonovým mečem‘.“ Jitro vzkázal Mošemu: „Já, tvůj tchán Jitro, tvá žena a její dva synové s ní jsme přišli k tobě!“ (2M 18,1–6)

Je zřejmé, že hlavním cílem Jitrovy výpravy je znovu navázat rodinná pouta, opět sblížit Mojžíše s jeho manželkou a dětmi. Jitro se velmi snaží, protože ví, jakou má teď Mojžíš cenu – je to velký vůdce v očích Božích i v očích lidí. Chápe, že musí krotit svůj pochopitelný hněv vůči zeti: vždyt Cipora si Mojžíše vzala, když byl jen neznámý běželec, a nezaslouží si, aby ji odhodil teď, když získal uznání jako velitel a vítěz nad Egypťany. A pak jsou tu děti: nejen „její“, ale také „jeho“ synové! Všechny obavy však čteme jen „mezi řádky“. Jitro chápe, že nejprve musí vyslechnout Mojžíšovy názory a pozorovat, co se s ním stalo; teprve pak vyrukuje s argumenty, které se týkají dcery a vnuků.

A tak midjánský kněz nejprve naslouchá: od zetě se dozví o všech zázracích a o útěku z Egypta. Tolik na něj zapůsobí, že nabídne Hospodinu oběť a uzná jeho svrchovanost: Jitro řekl: „Buď požehnán Hospodin, jenž vás spasil z ruky Egypta a z ruky faraona, jenž tento lid zachránil z ruky Egyptanů! Nyní jsem poznal, že je Hospodin větší než všechna božstva, vždyť je ztrestal tím, co na ně zosnovali!“

Druhý den Jitro pozoruje. Vidí, že Mojžíš pracuje jako soudce, že řeší ty největší problémy i naprosté malichernosti. Lidé stojí frontu celý den, aby vyslechli jeho rozsudek. Něco není v pořádku. Mojžíš možná provedl největší exodus v dějinách, umožnil, aby se z celého národa otroků stali svobodní lidé. Nicméně teď ho sužují organizační problémy. Jeden člověk, ať je sebeschopnější, nemůže nést sám odpovědnost za rozhodování o záležitostech všech Židů. Tchán proto Mošemu řekl: „Není správné, jak to děláš. Vysiluješ jak sebe, tak lid, který je s tebou, a poněvadž je to úkol nad tvé síly, nemůžeš jej zvládnout.“ (2M 18,18) Teď také pochopil, proč se Mojžíš nevěnuje rodině: prostě na ni nemá čas! Jitro zeti poradí, jak rozdělit pravomoci, aby soudy dobře fungovaly a současně měl prostor i pro rodinný život: „Vyhleďni si z lidu čestné muže, bojíci se Boha, muže pravdy, kteří nenávidí výhody, a ustanov nad lidem velitele tisíců, velitele stovek, velitele padesátek a velitele desítek. Ti ať lid soudí v každou dobu, velkou věc ať přinášejí tobě a každou malou věc ať soudí oni, tak sobě ulehčíš a oni ponесou úkol s tebou.“ (2M 18,21) Díky této pyramidové struktuře není nikdo v národě vzdálen od Mojžíše více než čtyři stupně. Mojžíš tchána poslechl. A také, alespoň podle hlasu midraše, znovu navázal vztah k ženě a dětem. Díky své trpělivosti a moudrosti odstranil Jitro jádro problému a následky zmizely samy. Současně naučil prvního vůdce židovského lidu základní lekci o delegování pravomocí a o zapojení co největšího počtu lidí do společné odpovědnosti. Během procesu Jitrovy „restrukturalizace“ se do spravování náležitých soudního systému zapojilo 78 600 lidí!

K tomu, že nejprve musíme prozkoumat podstatu problému, a pak teprve kritizovat, dodává svůj komentář Raši. Na naší sidru odkazuje tento významný učenec klíčovými slovy: „Vyhleďni si.“ To ovšem nejsou počáteční slova Jitrovy promluvy, která začíná takto: „Není správné, jak to děláš.“ Raši se nás očividně snaží naučit, že negativní kritika není žádný výkon, kritizovat umí každý. Velikost Jitra začíná až tam, kdy poskytné použitelné řešení: „Vyhleďni si z lidu...“

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila am.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – únor 2009

Staronová synagoga

30. 1.	pátek	začátek šabatu	16.34 hodin
31. 1.	sobota	Bo 2M 10,1–13,16 hf: Jr 46,13–28 mincha	16.15 hodin 17.45 hodin
6. 2.	pátek	začátek šabatu	16.46 hodin
7. 2.	sobota	ŠABAT ŠIRA BESALACH 2M 13,17–17,16 hf: Sd 4,4–5,31 mincha	16.30 hodin 17.56 hodin
9. 2.	pondělí	TU BIŠVAT	
13. 2.	pátek	začátek šabatu	16.58 hodin
14. 2.	sobota	JITRO 2M 18,1–20,23 hf: Iz 6,1–7,6; 9,5–6 mincha	16.40 hodin 18.07 hodin
20. 2.	pátek	začátek šabatu	17.10 hodin
21. 2.	sobota	ŠABAT ŠEKALIM MIŠPATIM 2M 21,1–24,18 hf: 2Kr 12,1–17 mincha	16.50 hodin 18.19 hodin
24. 2.	úterý	1. den Roš chodeš adar	
25. 2.	středa	2. den Roš chodeš adar	
27. 2.	pátek	začátek šabatu	17.22 hodin
28. 2.	sobota	ŠABAT HAFSAKA TERUMA 2M 25,1–27,19 hf: 1Kr 5,26–6,13 mincha	17.00 hodin 18.30 hodin
3. 3.	úterý	7. adar – den narození a úmrtí Moše rabejnu V sobotu a o svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin. Každé pondělí, čtvrtek a na Roš chodeš šachrit od 7.00 hodin. Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.	

Vysoká synagoga

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.

Jeruzalémská synagoga

Každou sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Páteční večerní bohoslužby se nekonají.

Španělská synagoga (Bejt Praha)

Každý pátek kabalat šabat od 18 hodin.

Bejt Simcha

(Mánesova 8, Praha 2)

V sobotu 7. února v 18 hodin na Židovské obci (3. patro)
Havdala a setkání s Judith Edelman-Green nad její knihou Immigrant Lessons.
V sobotu 14. února od 10 hodin ranní sobotní bohoslužba
s Masorti a rabínem Ronaldem Hoffbergem.
V pátek 27. 2. se bohoslužba v Bejt Simcha nekoná,
místo toho Vás zveme na kabalat šabat s rabínem Kučerou v DSP Hagibor.
Kabalat šabat každý pátek od 18 hodin.

ZAČALI TO PODKARPATŠTÍ

Rozhovor s Martou Malou, ředitelkou NFOH

Foto Alice Marxová.

Mgr. MARTA MALÁ se narodila roku 1979 v Liberci. Vystudovala judaistiku na Husitské teologické fakultě UK v Praze, ještě za studií začala pracovat v Nadačním fondu obětem holocaustu. Tento fond vznikl na základě závěrů a výsledků činnosti Smíšené pracovní komise, jež pracovala při Úřadu vlády pod vedením místopředsedy vlády Pavla Rychetského; komise navrhla založení nadace, jež by dlouhodobě sloužila ke zmírnění křivd, které Židům způsobil holocaust (viz Rch 8/2000).

Fond založila Federace židovských obcí v ČR 31. července 2000; v září téhož roku pak Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky rozhodla převést na NFOH 300 milionů Kč, určených pro alespoň částečné zmírnění důsledků nacistické genocidy. Od roku 2006 působí M. Malá v Nadačním fondu jako ředitelka.

Pocházíte z Liberce. Řekla byste pár slov o své rodině?

Já v dětství netušila, že mám nějaké židovské předky. Ale tak od puberty jsem se o židovství čím dál víc zajímala a vlastně mi bylo samotné zvláštní, proč k němu tak tíhnu. Nakonec, to mi bylo asi osmnáct, jsem z nějakých rodinných dokladů zjistila, že jsem částečně Židovka, že z tatínkovy strany pocházíme z Ukrajiny. Přesný osud svých příbuzných neznám, u nás se o tom nikdy nemluvalo a podrobnější dokumenty nemáme.

Kdy jste se rozhodla, že se ke svému původu přihlásíte?

Začínala jsem na Židovské obci v Liberci, To bylo rychlé. Jednou v pátek jsem sebra-

la odvalu a zeptala se, jestli bych tam mohla chodit, a pan předseda Pavel Jelínek mi odpověděl: „To je výborné, my vás potřebujeme. Dneska je od šesti kabalat šabat, tak přijďte.“ Šla jsem tam a už jsem vlastně nikdy neodešla. Pomáhala jsem při přípravách na otevření liberecké synagogy, hrozně mě to bavilo. Tehdy na obci zase tak moc mladších lidí nebylo, její jádro tvořili Židé z Podkarpatské Rusi, kteří přišli do Čech po válce. Ti mě učili, především kantor pan Weitzen. Vyprávěl mi o svém dětství, o životě před válkou, o svátcích, učil mě všelijaké předpisy, zpíval jidiš písničky. Teď lituji, že jsem to nijak nezdokumentovala, pan Weitzen zemřel před pěti lety. Dodnes na něj často vzpomínám.

Pak jsem odjela do Prahy na studia a také absolvovala přípravu na přestup, giur. Celý ten proces trval asi sedm let, ještě jsem mezitím potkala manžela. Učila jsem se u rabiho Sidona, kterého si moc vážím a moc mu za vše děkuji, dále v midraše, před rabínským soudem jsem byla několikrát. Ale i za to jsem vděčná, že to netrvalo týden nebo rok. Tím víc si toho vážím a jen tak to nepustím.

Proč se váš přestup protahoval? Je to běžný postup?

Je to individuální, každý jsme jiný. Někdo zvládne obstát za rok, za dva, někomu to trvá déle. Dnes to vidím tak, že všechno má svůj čas.

Jak nakonec zkouška před bejt dinem probíhala?

Poprvé se jim jde člověk představit, na dalších setkáních se vám to snaží rozmluvit a vysvětlují, že být Židem není opravdu sranda, zkouší vás a zkouší, a když vidí, že vás neodradí, tak vám židovství potvrdí.

Co vás při přípravě na přestup v judaismu nejvíc zaujalo?

Brala jsem to tak, že se vracím k něčemu a někam, odkud část mých předků odešla, takže takový návrat domů. Díky tomu jsem poznala řadu přátel a setkala se s lidmi s podobným příběhem.

Specializovala jste se během studií judaistiky?

Magisterskou práci jsem psala na téma náboženský život v terezínském ghettu a pokračuji doktorskou prací na téma judaismus v ghettu Terezín, příští rok bych ji

měla odevzdat. Ten nápad mi vlastně vnikl podkarpatský Židé, kteří žili v Liberci a pořád říkali: „V Čechách před válkou už byli všichni asimilovaní, až my z Podkarpatské Rusi jsme znovu přinesli a praktikovali to, co dělá židovství židovstvím,“ což mě trochu rozčilovalo. Když jsem pak hledala materiál pro svou práci, potěšilo mě, že Podkarpatský pravdu neměli, protože v ghettu panoval docela čilý náboženský život.

Na rozdíl od protektorátu nebyl v Terezíně židovský náboženský život výslovně zakázaný. Takže se tam slavily náboženské svátky, dokonce byla na Pesach určena zvláštní kuchyně a vyráběly se tu macesy, jak vzpomíná rabi Feder. Mám pocit, že první Rada židovských starších, kterou tvořili z většiny sionističtí Židé, chtěla oživit sounáležitost s židovstvím u obyvatel ghetta právě tím, že se dodržovaly náboženské zvyklosti, konaly se náboženské svatby, připomínaly se svátky, organizovalo se náboženské vzdělání.

Uznaly státní instituce po válce sňatky z ghetta?

Pokud vím, nakonec neuznaly a manželé sezdaní v Terezíně museli sňatek potvrdit občanskou svatbou.

Jste ředitelkou významného nadačního fondu. Kolik peněz ročně rozdělíte?

Ročně 15 milionů do čtyř programů: 8 milionů na obnovu židovských památek, 6 na sociální a zdravotní péči o přeživší a milion na vzdělávací projekty o holocaustu a judaismu. Z celkové částky se tak 80 procent dostane do židovských obcí, zbytek ostatním organizacím či městům. U programů *Péče* a *Obnova* není určen limit příspěvku, u dalších je to 50 tisíc korun.

Nad rámec toho, co rozdělujeme, sháníme další granty pro jednotlivé projekty a hledáme dárcy, kteří jsou ochotni přispívat Nadačnímu fondu a rozšířit tak základní prostředky, poskytnuté státem. Je to dlouhodobá práce. Náš fond získává renomé a příspěvků především od soukromých dárců, zejména z České republiky, pomalu přibývá. Těší mě, že si lidé i instituce postupně uvědomují význam a roli dobročinnosti, a doufám, že finanční krize ten vývoj nezastaví.

Můžete programy, které podporujete, představit?

Program *Péče* pomáhá organizacím, které se starají o přeživší, hlavně židovským obcím a jejich federaci. Díky grantu z německé nadace *Erinnerung, Verantwortung und Zukunft* vznikly agentury pro domácí péči v Brně a v Ostravě. Ráda bych zmínila

také podporu Rafael Institutu, který provozuje terapeutické centrum a pořádá vzdělávací kurzy v prevenci a terapii psychotraumatu.

Téma programu *Obnova je jasné: rekonstrukce a obnova a zachování movitých a nemovitých židovských památek. Jak to vypadá konkrétně?*

Máme velký projekt Federace židovských obcí, která spravuje na sto židovských objektů, přispíváme také na menší opravy židovským obcím, městům nebo spolkům, které se o památky starají. S naší větší či menší pomocí se už udělala spousta práce, od celkové opravy budov v úplně dezolátním stavu (např. synagoga a rabínský dům v Ústěku), až po restaurování zachráněných vitráží z bývalé olomoucké synagogy, náhrobků na Starém židovském hřbitově v Praze či Ivančicích apod. Současně také každoročně žádáme o grant u *Rothschild Foundation*, která má památkový fond a přispívá i nám. Pro tento rok jsme od nich získali grant na rozšíření expozice v obřadní síni na hřbitově v Mikulově, kde s naší podporou probíhá také vztyčování povalených náhrobků a dokumentace celého hřbitova. Na otevření turistické sezóny se moc těším, mikulovský hřbitov mám opravdu ráda.

Oč jde v programu *Budoucnost?*

O vzdělávání v oblasti judaismu: přednášky, konference, obecní časopisy (podporujeme např. Maskil či pražské Obecní noviny). Líbily se mi třeba Dny židovské kultury v Kutné Hoře, zajímavá je každoroční konference v Kroměříži. Fond podpořil i projekt školky na Hagiboru a nedělní školu pro mimopražské děti. Koná se každé tři týdny a navštěvují ji děti, které buď nejsou z Prahy, nebo nemají jinou možnost židovského vzdělávání. Další program, nazvaný *Připomínka*, podporuje vzdělávací projekty o holocaustu, pietní akty, publikace apod., ale také třeba kulturní festivaly, jako např. Týden židovské kultury v Holešově. Už tradičně přispíváme také na aktivity Muzea romské kultury v Brně a Výboru pro odškodnění romského holocaustu.

Měli jsme ještě pátý program *Odškodnění* – ale ten už je ukončen; prostředky na symbolické odškodnění těch, kteří z nejrůznějších důvodů neuspěli v restituci arizovaného majetku, jsme už rozdělili. Celkem sto milionů korun.

Máte pocit, že se úroveň vzdělávacích projektů zvyšuje a že jsou efektivní?

Nesmírně záleží na učitelích, jestli je to zajímavá. Rozšířený a úspěšný je zejména

projekt *Zmizelí sousedé*, který jsme také podpořili. Někde odvedly děti opravdu nádhernou práci. V posledních dvou letech žádostí na školní projekty ubylo, ale doufám, že je to především tím, že výuka o holocaustu je financována i z jiných zdrojů.

Nepřipadá vám, že kulturních akcí s židovskou tematikou je někdy tolik, že těžko mohou být všechny skutečně kvalitní?

Asi to je občas i módní záležitost, hodně záleží na organizátorech akcí, aby nepřekročili hranice vkusu. Ale na druhou stranu existuje jen deset židovských obcí, lidí je málo, a je dobře, že fungují různé nežidovské spolky, které se provozem židovských památek, zachráněných třeba i s příspěvím Nadačního fondu, zabývají, organizují festivaly židovské kultury apod. Bez nich by to nešlo. Může se stát, že se akce třeba do prostor synagog nehodí, ale rozhodující většina charakter místa určitě respektuje. A koneckonců nejsme cenzoři, jsme rádi, že se v těch místech něco děje.

Organizujete něco sami?

Snažím se, aby fond také sám organizoval nebo pomáhal organizovat prospěšné akce. Každoročně s Institutem Tereziánské iniciativy pořádáme na Jom ha-šoa veřejné čtení jmen obětí holocaustu na náměstí Míru, loni na nás navázala organizace Sion v Hradci Králové v rámci Dnů pro Izrael, které jsme také podpořili. Spolu s Federací židovských obcí jsme pořádali setkání v Senátu ČR na Den památky obětí holocaustu, jednou ročně pořádáme benefiční koncerty; zatím proběhly tři, ten poslední byl opravdu výborný, sál Baráček rychty byl plný. Moc děkuji všem, kdo přišli.

Navrhujete také některé projekty?

Na to už nemáme moc síly. Pomáháme všem, kteří se na nás s projekty, jež spadají do našeho rámce, obracují. Dáváme jim kontakty na lidi, kteří na podobné věci pracují nebo pracovali, pomáháme jim sepsat žádost, případně poradíme možnost obrátit se na jiný grantový zdroj. Kdykoli někdo potřebuje poradit se záměrem nebo s podáním žádosti, vychytat formální nedostatky, může se na nás obrátit a my mu rádi vyhovíme.

To neznamená, že grant automaticky dostane, ale má jistotu, že žádost nebude vyřazena pro formální nedostatky. Pro žadatele pořádáme i seminář. Sledujeme také nabídky zahraničních institucí a hledáme místní organizace, které by mohly uspět,

a na možnosti je upozorňujeme. Na víc činností nemáme kapacitu.

Jak hodnotíte vývoj projektů? Je jich více, jsou lépe připraveny?

Musím pochválit skoro všechny židovské obce: naučily se psát projekty a žádosti, nebojí se už administrativy, která je s každým grantem spojená, a jsou schopné bez velkých problémů přidělené peníze využívat.

Existuje fond obdobný NFOH i v jiných zemích?

Na Slovensku byl zřízen fond, který se jmenuje Kancelária Rady, nemáme s ním bohužel žádný kontakt; ale prý funguje podobně jako ten náš. Podobný fond existuje ve Francii, dokonce jsme u nich neúspěšně žádali o grant, o existenci dalších mám jen kusé informace. Ve většině zemí se podle mých vědomostí jedná zejména o soukromé nadace, které nejsou založeny na státních penězích.

Při vši práci jste také aktivní členka pražské židovské obce. Co pro vás komunita znamená?

Mně i manželovi a taky našemu malému synovi dala a dává moc. Nejsme z Prahy, takže pro nás od začátku byla záchytným bodem, společenstvím, se kterým jsme si padli do oka, kde nám je dobře a kde máme řadu přátel.

Které akce na obci máte ráda?

Ráda tam jdu kdykoli. Protože mám malého syna, tak nemohu o šabat do synagogy, a po všech, co tam chodí, se mi stýská. Baví mě třeba kurzy Zuzany Petrové pro ženy a ženská rošchodešová party. Začala ji Malki Kalchheimová, pak nám bylo líto tuhle tradici nechat ladem, tak v ní pokračujeme. Sejdeme se i s dětmi, poslechneme si nějakou zajímavou přednášku, pak se už jen bavíme, jíme, pijeme. Jsou tam malé holky i jejich babičky, každá si tam najde to svoje. A je to zábava. Opravdu. **ALICE MARXOVÁ**

KONTAKT:

Nadační fond obětem holocaustu

Legerova 22

120 00 Praha 2

tel. 224 261 615

mala@fondholocaust.cz

www.fondholocaust.cz

číslo účtu veřejné sbírky:

502-2685554004/2700

TAJEMSTVÍ RÓNOVÝCH OBRAZŮ

Nová výstava v Galerii Roberta Guttmanna

V polovině 80. let se u nás objevila nová generace, nezátížená předchozím vývojem a neochotná se přizpůsobovat požadavkům normalizačního systému ani požadavkům tradice. Její výtvarná tvorba byla ovlivněna novým uměleckým hnutím známým jako neoexpresionismus, „nová“ či „špatná malba“, která nečekaně rozšířila možnosti uměleckého výrazu o nové techniky, materiály i témata téměř neomezeně.

Jako jeden z prvních umělců této generace představil své práce pražský rodák Jaroslav Róna (1957). Vystudoval v ateliéru prof. Libenského na Vysoké škole uměleckoprůmyslové sklářské výtvarnictví, jeho aktivity jsou však daleko širší: malba, sochařství, grafika, kresba, mozaika, scénické výtvarnictví, vitraj ad. Róna se účastnil generačního divadelního hnutí Pražská pětka a je jedním ze zakladatelů skupiny Tvrdohlaví, kterou vytvořilo devět mladých umělců z pražské uměleckoprůmyslové školy a Akademie výtvarných umění. Ti vystoupili na veřejnosti poprvé koncem roku 1987 a poté se účastnili řady neoficiálních výstav, které byly vnímány již jako otevřený protest proti tehdejšímu kulturnímu institucím. Tvrdohlaví byli také nejvýraznějšími protagonisty nástupu postmoderny v Čechách a zároveň objeviteli řady nových možností tvorby. Róna dosud uspořádal spoustu samostatných výstav, účastnil se mnoha výstav skupinových a jeho práce jsou zastoupeny v galeriích a soukromých sbírkách doma i v cizině.

První samostatnou výstavu Róna představen v roce 1987 uspořádal Makromolekulární ústav ČSAV v Praze na Petřínách, kam si tehdy vědci začali zvat nonkonformní umělce. Mladý malíř tu překvapil obsáhlým souborem obrazů na téma mytické prehistorie světa s motivy pradávých příšer, osamělých v pustých měsíčních krajinách, současně však nesoucích stigma svého zániku. Byl to objev mýtu a mytického prožívání světa, který většina z nás nosí v sobě, aniž si to uvědomuje. Náměty fas-

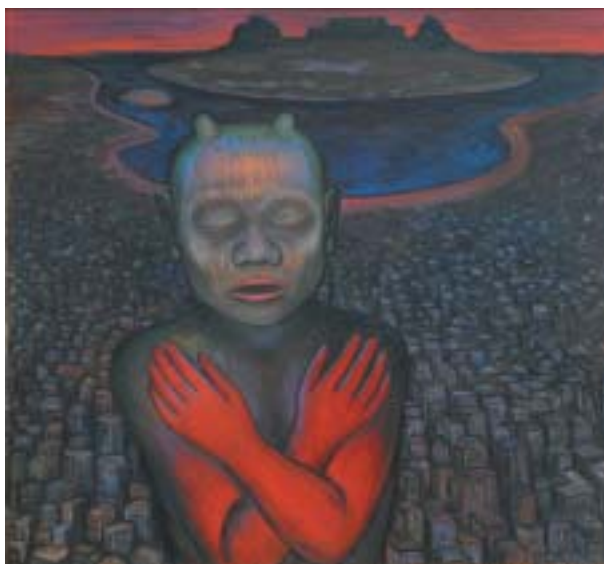
cinující dosud nevídanou obludností představovaly na domácí scéně něco nového, přinášely však rovněž nečekané obnovení působivosti obrazu a tradiční malby, nanášené v silných vrstvách a hlubokých staromistrovských tónech.

DEVADESÁTÁ LÉTA

Na přelomu 80. a 90. let Rónu zaujala křesťanská mytologie a antika, inspiruje se gotickou malbou Mistra třeboňského a freskami Pierra della Francesky, ale také kubistickou stylizací v dílech Kubišty a Zrzavého. Vytváří obrazy budované okolo předmětných motivů, často s hlubokým a dynamickým prostorem, v sytých barevných tónech. Uplatňují se i témata antická, která ukazují poslední krizi komunistického režimu v analogii k rozpadu říše římské. V první polovině 90. let se autor začal více věnovat sochám, pracuje se

Oskar, 1989, bronz, 25,5 x 31 cm.

Osud města, 2008, olej na plátně, 120 x 130 cm.

sklem, bronzem, terakotou nebo dřevem. Jeho plastická tvorba se od počátku rozvíjela neobyčejně svobodně, od neokubistického tvarosloví k mašínismu a stylu art deco 20. let. Postupně však převážilo sou-

středění na jednoduché kompaktní předměty, odlévané většinou do bronzu, které představují často stavby neznámého původu a určení, modely pevností, hrodek či půdorysy rituálních staveb.

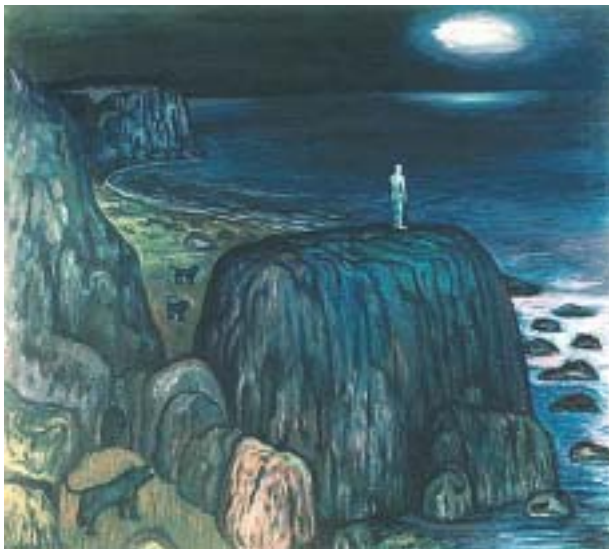
V té době Róna realizoval několik monumentálních prací v architektuře a veřejných prostorech, např. skleněné mozaiky

Den a Noc pro integrovaný dům v Nových Butovicích (1988), kosmologický cyklus čtyř vitráží *Průřez zemskou kůrou* pro secesní činžovní dům v Karlíně (1989) nebo keramickou plastiku *Velký pes Oskar* pro Jižní Město II (1991). S jeho volnou tvorbou úžeji souvisí železobetonový *Labyrint* (1993) pro hotel Minos Beach v Agios Nikolaos na Krétě nebo bronzové sousoší *Podobenství s lebkou*, instalované pod

Černou věží na Pražském hradě (1993). Na mikulovských sochařských sympoziích vytvořil dřevěné plastiky *Velký sarkofág* (1995) a *Mořeplavci* (1996) pro zahradu tamního zámku. Vrcholem jeho tehdejší sochařské tvorby byly monumentální bronzové plastiky *Rytíř s drakem* (1995) a *Sépie* (2000) pro zámek Klenová u Klatov. V roce 2001 získal Róna první cenu v soutěži na pomník spisovatele Franze Kafky (viz Rch 1/2004) a pomník, umístěný před budovou pražského Židovského muzea v Dušní ulici, získal v roce 2003 Grand prix Obce architektů. K hladce modelovanému sousoší dvou postav prý Rónu inspiroval text autorovy prvotiny *Popis jednoho zápasu*, podle níž představuje Kafkovu snovou projížďku noční Prahou na zádech náhodného známého. Zasněženější turistům obě postavy připomínají Franze Kafku a jeho otce, méně zasněžení v nich zase hledají podobu obou nejslavnějších rodáků pražského ghetta – Kafky a Golema rabího Löwa!

V druhé polovině 90. let se Rónovy obrazy zklidňují, obrazový prostor se postupně sceluje, objevuje se v něm lidská postava a s ní se vrací i příběh. Zdá se, že umělec prožívá období jakéhosi klasicismu, které si vynucuje jednotu prostoru, času i děje. Vrací se ke starým mytologickým tématům, obrazy však nejsou již tak dramatické, je v nich více reflexe a snění. Objevuje se tu mytická loď smrti, mexický

idol zlověstného dítěte nebo prehistorický obřad pohřbu předků (*Galéra* 1999, *Démon* 2000, *Obřad* 2002). Obraz *Když se to stalo* (2002) představuje invazi vetřelců z vesmíru – potopené lodě v zátocě a trosky města na břehu však připomínají Pearl Harbor

Adam, 2004, olej na plátně, 145 x 160 cm.

a newyorská Dvojčata po útoku 11. září 2001, který zřejmě obraz inspiroval.

PODOBENSTVÍ

Většina obrazů na výstavě v Galerii Roberta Guttmana pochází z posledních dvou let, která přinesla další podobu Rónovy tvorby. Nadčasová témata se nemění, stále se vracejí úvahy o lidském světě a vesmíru, o jeho počátku a pravděpodobných koncích. Do popředí vystupuje poněkud chmurná vize současné civilizace, nekonečných aglomerací mrakodrapů, táhnoucí se od obzoru k obzoru. Tyto obrazy v temně modrých a purpurových tónech vytvářejí sugestivní barevné harmonie, svým temným laděním však nevěstí nic dobrého. *Osud města* (2008) ukazuje pubertálního

Sodoma, 2008, olej na plátně, 80 x 100 cm.

ďáblíka, personifikaci jakési kolektivní duše velkoměsta, snícího poslední sen megapole na pobřeží oceánu. Podobenství totalitního systému *Bazén* (2008) představuje

temný prostor s bazénem s hustou olejnatou tekutinou a postavami nahých lidí v kójiích – nikdo se však nekoupe. Barevně a malířsky vynikající *Sodoma* (2008) ukazuje zánik biblického města. Zbytky opevnění na útesu a hořící pevnost v pozadí na obrazu *Někde na východě* (2008) připomíná konflikty v krajinách opuštěného východního bloku. Katastrofické téma oživuje také obraz *Hněv bohů* (2008), zachycující zkázu jakési starověké civilizace v přílivu lávy. K oblíbenému tématu archeologie zaniklých civilizací se Róna vrátil také v obraze *Krajina s lodním vrakem* (2008), který atmosférou i barevností připomíná metafyzické obrazy Giorgia de Chirica. Ztroskotaný lodní vrak v popředí a fragment obrovské sloní nohy na podstavci s odpočívajícím poutníkem evokují sen o ztracené Atlantidě.

Jeden ze segmentů bohaté Rónovy inspirace tvoří svět biblických mýtů a židovské historie, který byl po staletí zásobárnou téměř všech představ evropského umění o životě lidstva od počátku jeho existence. Vedle nejstarších mýtů lidské historie zde působí i vzrušené vize proroků, líčících nadcházející katastrofy. Bronzová postava *Adama* (2003) s hadem v jedné a jablkem v druhé ruce představuje odlišnou interpretaci biblického mýtu. Rónův Adam si v rozporu s biblickým příběhem do jablka nekouzl, jeho oči zůstaly zavřeny a on dále sní svůj sen. Obraz osamělého *Adama* (2004) na pobřežním útesu se směčkou divokých šelem, tváří v tvář počáteční pustotě země, se stává podobenstvím osamělosti člověka ve vesmíru. *Rajská zahrada* (2005) ukazuje proměnu biblického ráje v labyrint uzavřených cel s uschlými stromy a zdivočelými šelmami, v jehož středu leží zapomenutý hrob prarodičů. Součástí Rónovy rodinné historie je také zkušenost šoa, kterou při-

pomíná zejména obraz *Žlutý dým* (2001), věnovaný připomínce obětí Osvětimi. Tato zkušenost se nejspíše podílí na mnoha autorových dalších obrazech a promítá se i do jeho katastrofického vidění světa. Obraz *Rodinný portrét* (2007) ukazuje klečící ženu na břehu řeky, před níž leží hromada lebek, krutý symbol vyvražděné rodiny.

SCHOPNOST FASCINOVAT

Jaký je vlastně Rónův svět – tak mnohostranný a proměnlivý, že jej lze jen obtížně uchopit? V každém případě je neobyčejně živý a působivý, prolínají se v něm nejrůznější zdroje a podoby evropského výtvarného i literárního romantismu a symbolismu, má však svá vlastní témata a motivy, od zcela jedinečných až k těm, které se v jeho kresbách a obrazech ve stejných nebo nových podobách stále opakují. Některé se zdají být jednoduché, jiné zachycují složité děje zkázy a zrození, příběhy lidského života jako součásti dramatu Země a vesmíru. Jeho tvorbu nelze od těchto souvislostí oddělit ani ji nelze zbavit vnitřního napětí a neklidu, který ji oživuje a přináší její stále nové proměny. Rónův umělecký svět fascinoval před dvaceti lety – po desetiletích pústu – naši představivost a potřebu bezprostředního prožívání uměleckého díla, které poskytovalo působivější zá-

Příběh tloušťka, 2007, olej na plátně, 115 x 130 cm.

žitky než abstraktní analýzy a minimalistické koncepty. Dnes už není horkou novinkou, ale schopnost fascinovat si stále uchovává.

ARNO PAŘÍK

Výstava obrazů a soch Jaroslava Róny v Galerii Roberta Guttmana v Židovském muzeu v Praze (Praha 1, U Staré školy 3) představuje zejména jeho současnou tvorbu (15 obrazů, 18 kreseb a 3 plastiky). Výstava byla otevřena 28. ledna a potrvá až do 10. května; je možno ji navštívit denně mimo sobotu a židovské svátky od 9 do 16.30 hodin.

IRWIN SHAW

Nářek madam Rechevské

V přepychovém pokoji bez ladu a skladu, kterým tu a tam prosvítalo ranní slunce, jež se v zářivých pruzích prodralo závěsy, vyzváněl telefon. Helena se s povzdechem zavrtěla ve zvalené posteli a s očima stále zavřenýma se natáhla po sluchátku. Řinčení přestalo a Helena si s úlevou mátožně přitiskla přístroj k uchu.

Dráty se řinul proud nefalšovaného a hořkého pláče.

„Ahoj, mami,“ zamumlala Helena, aniž pohnula víčky.

„Heleno,“ vychrlila ze sebe madam Rechevská. „Jak se máš, Heleno?“

„Ujde to.“ Helena se zoufale zamítala pod pokrývkou. „Kolik je hodin?“

„Devět.“ Helena sebou trhla a víčka se vřela ještě pevněji. „Maminečko,“ zamumlala tiše, „proč mi vždycky voláš tak brzo?“

„Když jsem byla stará jako ty,“ opáčila madam Rechevská s pláčem, „vstávala jsem v šest. A celý den jsem byla v jednom kole. Osmatřicetiletá ženská by neměla ztrácet čas spaním.“

na němž dováděly paprsky. „A proč vlastně pláčeš?“

Zavládlo mlčení a pak se opět ozval pláč – ve vyšší tónině, srdcervoucí a plný smutku.

„No tak, mami,“ odušila Helena.

„Musím tátovi na hrob. Musíš pro mě teď hned přijet a zavezeš mě tátovi na hrob.“

Helena zaúpěla. „Prosím tě, mami, dneska musím být na třech různých místech.“

„Moje vlastní dítě!“ hlesla madam Rechevská. „Moje vlastní dcera! A odmítne vzít mámu na hrob svého otce.“

„Zítřa,“ zaprosila Helena. „Co kdybychom se tam stavily zítřa?“

„Dnes!“ Znělý a tragický hlas madam Rechevské se rozléhal Manhattanem jako za starých časů, kdy si to vykračovala po jevišti a právě zjistila, že šperky její mrtvé máti nosí macecha. „Když jsem se ráno probouzela, promlouval ke mně hlas! „Jdi k Abrahamovu hrobu! Hned! Jdi na hrob svého manžela!““

„Proč pořád říkáš osmatřicetiletá?“ zaprotestovala Helena. „Je mi šestatřicet. Nemůžeš si to zapamatovat? Šestatřicet!“

„Ale Heleno,“ procedila ledově madam Rechevská, „věkem svých dětí jsem si na-prosto jistá.“

Helena konečně otevřela oči a pomalu a s námahou se unaveně zadívala na strop,

„Mami,“ opáčila Helena smířlivě. „Táta je po smrti patnáct let. O den dřív nebo později, na tom mu přece nesejde.“

„Zapomeň na to,“ pronesla madam Rechevská procítěně, s velkolepou odevzdaností. „Promiň, že jsem tě obtěžovala s takovou maličkovostí. Běž si. Běž si na ty svoje schůzky. Běž si ke kadeřníkovi. Běž

si na večírek. Na hrob tvého zesnulého otce se dopravím metrem.“

Helena zavřela oči. „Za hodinu jsem u tebe, mami.“

„Platí,“ prohlásila rozhodně madam Rechevská. „A ne aby sis vzala ten červený klobouk. Mysli na tátovu památku.“

„Určitě si ho nevezmu.“ Helena padla zpátky do postele a vyčerpaně zavěsila.

„Jakživ jsem na hřbitov nejela takovým autem,“ utrousila madam Rechevská, když projížděly Brooklynem. Seděla vzpříma jako holčička ve škole a každyčkým stehem svého elegantního tuleního kožichu, každyčkým profesionálním tahem rtěnky a každyčkým pohybem štíhlých nohou urputně popírala, že je jí sedmdesát tři let. Opovržlivě se zadívala na červenou kůži a chróm dceřina roadsteru. „Sportákem. V zemi odpočívá veliký muž, a příbuzní ho navštíví ve špinavě bílém kabrioletu.“

„Jiný vůz nemám.“ Helena dlouhými prsty v jemných rukavičkách zlehka otáčela volantem. „A mám štěstí, že jsem o něj ještě nepřišla.“

„Od začátku jsem ti říkala, že to není chlap pro tebe.“ Madam Rechevská se chladně zahleděla na dceru a blýskla po ní jasně šedýma očima, které si pečlivě obtáhla linkou s nádechem nachu. „Varovala jsem tě před ním už dávno, nevzpomínáš si náhodou?“

„Ano, mami.“

„A teď – teď můžeš mluvit o štěstí, když ti pošle alimenty aspoň šestkrát do roka.“ Madam Rechevská se hořce zasmála. „Nikdo mě nikdy neposlouchal, ani moje vlastní děti ne. A teď trpí.“

„Ano, mami.“

„A co divadlo?“ Madam Rechevská divoce zamáchala pažemi. „Proč nejsi letos vidět na jevišti?“

Helena pokrčila rameny. „Nenašla se ta pravá role.“

„Tak pravá role!“ pousmála se mrazivě madam Rechevská. „Za mých mladých časů se uvádělo sedm her do roka a role prostě přicházely samy od sebe.“

„Maminečko...“ Helena zakroutila hlavou. „Časy se mění. Nebavíme se tu o jidiš divadle a nepíše se rok 1900.“

„Stejně to tenkrát bylo lepší divadlo,“ odvětila madam Rechevská hlasitě. „A taky lepší časy.“

„Ano, mami.“

„Všechno záleží jen na práci!“ Madam Rechevská se oběma rukama důrazně plácla do stehů. „Pracovali jsme! Herci hráli, dramatici psali a diváci chodili. Zatímco dneska – koukají na filmy! Fuj!“

„Ano, mami.“

„A nepokoušej se mi namluvit, že nejsi líná.“ Madam Rechevská upěla zrak do

zrcátka v kabelce, aby si ověřila, zda se jí vyhocené názory nepodepsaly na úpravě obličeje. „Jenom se povaluješ a čekáš na alimenty, které buď přijdou, nebo ne. A taky...“ Kriticky si Helenu přeměřila. „Oblékáš se dost výstředně.“ Přivřela víčka, aby zaostřila zrak. „Ale děláš na mě dojem. To nepopírám. Všechny mé dcery působí víc než nápadně.“ Madam Rechevská potřásla hlavou. „I když zdaleka ne tak jako já, když jsem byla o něco mladší...“ Zády se opřela o sedadlo a odmlčela se. „Zdaleka ne tak jako já...“ zamumlala. „Vůbec ne tak jako já...“

Helena s matkou si to svižně rázovaly hřbitovem – jejich nohy energicky cupitaly po udržovaných štěrkových cestičkách mezi mramorovými kameny. Madam Rechevská svírala v náručí tučtý žlutých chryzantém, a jak se vzdalovaly od ulice, její tvář prozrazovala, že se těší a téměř raduje.

„Paní...“ Přistoupil k nim různolící, solidně vyhlížející vousatý stařík oděný v smuteční černi. Dotkl se paže madam Rechevské. „Třeba byste si přála, abych se pomodlil za mrtvého?“

„Nechte nás!“ Madam Rechevská se netrpělivě odtáhla. „Abraham Rechevský modlitby za peníze nepotřebuje.“

Stařík se mírně uklonil a šeptem odvětil: „Za Abrahama Rechevského se klidně pomodlím gratis.“

Madam Rechevská se zarazila a chvilku na starce zírала. Její chladné šedé oči se pousmály. „Dej tomu muži dolar, Heleno,“ přikázala a s královskou blahosklonností mu dotyk opětovala.

Helena zalovila v kabelce, vytáhla dolar a stařík se znovu vážně uklonil.

„Vidíš,“ rozpovídala se madam Rechevská a zase nasadila tempo. „Patnáct let po smrti a pořád je slavný, po celém světě. Vsadím se, že ten staroch nenabídl modlitbu zdarma posledních pětadvacet let.“ Obrátila se k Heleně. „A tobě se sem nechtělo!“ Už skoro klusala a pobrukovala si: „Po celém světě.“

„Nežeň se tak, mami,“ ozvala se Helena. „Tvoje srdce...“

„O moje srdce se nestarej.“ Madam Rechevská se zastavila a prudce zakomíhala paží. „Jsme v dohledu. Zůstaň tady. Na hrob chci jít sama.“ Hovořila, aniž by se na Helenu podívala – oči upírala na masivní šedý žulový náhrobek o pár metrů dál, na němž bylo jméno manžela a pod ním prázdné místo pro její. A tiše dodala: „Otoč se, Helenko. Tohle je soukromá záležitost. Až budu hotová, zavolám tě.“

Pomaloučku vyrazila k náhrobku a před sebou nesla chryzantémy, jako nevěsta obrovskou svatební kytici. Helena se posadi-

la na mramorovou lavičku u hrobu člověka jménem Axelrod a odvrátila se.

Madam Rechevská se blížila k manželovu hrobu. Výraz měla vyrovnaný, pevně sevřela rty a z elegantního límce bojovně vystrčila bradu. Půvabně poklekla a na chladnou zem pod žulou promyšleně rozhodila spršku žlutě. Dlaní květiny lehce

Kresby Antonín Sládek.

uhládila, aby oko lépe vnímalo celek, a povstala. Stála tam beze slova a hleděla na pravidelný uvadlý trávník v barvě zimní hnědi, který se rozprostíral všude kolem. Zatímco pozorovala seschlou trávu, pomalu si sundávala nejprve jednu a pak druhou rukavičku a nepřítomně si je cpala do kapes, čímž dala vyniknout bílým prstům s dokonalou manikúrou.

Pak promluvila.

„Abrahame!“ zvolala nesmlouvavě důvěrným, jasně panačným hlasem. „Abrahame!“ A její pyšný a sebejistý hlas se na vlnitém terénu hřbitova znovu a opět rozeznával mezi mramorem. „Abrahame, poslouchej!“

Zhluboka se nadechla a bez ohledu na hmotný kámen promluvila přímo k zemi pod sebou. „Musíš mi pomoci, Abrahame. Mám starosti... Jsem stará a chudá a už patnáct let se tu protloukám sama.“

Z hlasu se jí vytratila zvučnost i síla a nyní hovořila tiše, lehce netrpělivým tónem – jako ženy, když si stýskají manželům. „Peníze. Nikdy v životě jsi nevydělal míň než patnáct set dolarů týdně, a já mám teď problémy s nájmem.“ Při pomýšlení na ty budižkničemy, kteří jí prvního v měsíci klepou na dveře, se jí

opovržením zkrivily rty. „Jezdil jsi v kočárech, Abrahame. Vždycky jsi měl aspoň čtyři koně. Ať už jsi šel, kam chtěl, pokaždé někdo vykřikl: ‚Tamhle jde Abraham Rechevsky!‘ Když ses usadil k jídlu, pozval jsi padesát dalších lidí. Víno jsi popíjel u snídaně, u oběda i u večeře a vždycky je s tebou popíjelo padesát hostů. Dala jsem ti pět dcer a bůhví kolik ti jich daly jiné ženy, a jedna každá měla ode dne, co se postavila na nohy, šaty rovnou z Paříže. Měl jsi šest synů a všichni měli soukromé učitele z Harvardu. Jedl jsi v nejlepších restauracích v New Yorku, v Londýně, v Paříži, v Budapešti, ve Vídni, v Berlíně, ve Varšavě i v Riu. Sponžoval jsi víc vybraných pokrmů než kterýkoli jiný člověk, co kdy žil. Měl jsi dva norkové kožichy zároveň. Diamanty, rubíny a perlami jsi obdařil tolik žen, že by
(dokončení na str. 16)

ŽIDOVSKÉ PAMÁTKY V TURNOVĚ

Byla obnovena jedna z nejstarších synagog v českých zemích

Turnov byl od svého vzniku (někdy kolem poloviny 13. století) až do roku 1848, kdy končilo jeho spojení s vrchnostenským úřadem na nedaleké Hrubé Skále, městem poddanským. Jeho vlastníky a pány byla v průběhu staletí řada šlechtických rodů: Markvartici, Valdštejnové, Vartemberkové, Šlikové, Smiřičtí. Po Bílé hoře bylo rohozecké panství, ke kterému město patřilo, součástí frýdlantského vévodství generallissima Albrechta z Valdštejna, který ho roku 1628 prodal svému důstojníkovi Mikuláši Des Fours. Rodu Desfoursů pak Turnov patřil až do 19. století, kdy byly postupně zrušeny feudální správní principy a nahrazeny kombinací státní administrativy a samosprávy.

Status poddanského města znamenal mimo jiné, že konečné rozhodnutí o tom, zda se v místě mohou, či nemohou trvale usazovat Židé, nezáviselo na rozhodnutí panovníka, jako tomu bylo v případě královských měst, ale na feudálové, kteří příslušné město a panství vlastnil. Turnov byl od 14. do 16. století dokonce rozdělen mezi dva majitele, a jak se uvádí, dvojvládí ztěžovalo správu města, ztrpčovalo život jeho obyvatel a fungování města záviselo v mnoha ohledech na vzájemných vztazích obou majitelů. Pro Židy, u nichž možnost pobytu i obživy závisely na vrchnosti v míře ještě daleko větší, než tomu bylo u ostatního obyvatelstva, byl přijatelný vztah s místním feudálem věcí zcela zásadní a ovšem také – vzhledem k různým zvláštním poplatkům a daním – značně nákladnou.

TURNOVŠTÍ ŽIDÉ

Historie turnovské židovské obce je jednou z nejstarších a nejzajímavějších v Čechách. Písemné doklady o Židech usazených v Turnově máme od 16. století (první z roku 1527). V té době již ovšem existuje ve městě židovská obec, která disponuje modlitebnou i hřbitovem. Židovské vlastníky mělo několik domů, roztroušených po celém městě. Na konci 16. století zprávy o Židech mizí a opět se objevují až ve 20. letech století sedmnáctého v období,

kdy se rohozecké panství stalo součástí velkovévodství frýdlantského. Židé si opět – s Valdštejnovým svolením – kupují ve městě nemovitosti a zřizují synagogu (zničenou při velkém požáru zaviněném Švédy v roce 1643) i židovský hřbitov v dnešní Sobotecké ulici, který byl postupně rozšiřován a dochoval se až do současnosti. V roce 1647 byla postavena další dřevěná synagoga, která sloužila do roku 1707,

Celkovému pohledu na synagogu brání okolní domy. Foto J. Daniček.

kdy spolu se sousední židovskou školou vzala za své při dalším požáru.

Stavba třetí, kamenné synagogy byla uprostřed nově vznikající židovské čtvrti započata roku 1709, dokončena v roce 1718 a dnes patří k nejstarším intaktně zachovaným stavebním památkám města.

Obec měla živé spojení s obcí boleslavskou a pražskou a po dlouhou dobu se jako nejseverněji položená židovská obec v regionu významně podílela na obchodu se Saskem. Jejich členů postupně přibývalo navzdory občasným neshodám s měšťany,

cechy i vrchností; pokud je známo, nedošlo tu k významnějším protižidovským vystoupením. V letech 1839–1870 žilo v Turnově a okolí na sto židovských rodin a řada Židů se podílela na obchodním a hospodářském rozvoji města. Poté však začal počet členů zdejší židovské obce – stejně jako v jiných menších městech a obcích v Čechách i na Moravě – postupně klesat. Mezi světovými válkami (1928) se z důvodu malého počtu členů a s tím souvisejícími problémy se zajištěním náboženských potřeb i vedením matrik dokonce jednalo o sloučení židovské obce Turnov s obcí mladoboleslavskou. Tomu nakonec představitelé turnovských Židů ještě dokázali zabránit a obec si svou samostatnost udržela.

Jiný velký okamžik v historii židovského Turnova nastal o deset let později a byl beze zbytku spojen s blížící se katastrofou, která se jen nakrátko zastavila několik málo kilometrů od města. Po mnichovském diktátu a nuceném odstoupení Sudet nacistickému Německu v září 1938 uprchlo do Turnova mnoho Židů z Liberce, Jablonce i dalších míst. Vedle stovky zdejších členů obce našlo ve městě a v okolních obcích útočiště na pět set souvěrců, kteří opustili své domovy a synagogy, jež byly záhy za tzv. křišťálové noci vesměs vypáleny.

Bohužel, jednalo se pouze o dočasné útočiště. Na sklonku roku 1942 a v lednu 1943 byli všichni Židé z Turnova internováni na zámku v Mladé Boleslavi, deportováni do Terezína a většina z nich 20. ledna dále

do Osvětimi. V roce 1945 se jich do Turnova vrátilo devatenáct. Ti zdejší ŽO ve velmi skrovném měřítku obnovili. Po několika letech byla obec vzhledem k stále klesajícímu počtu členů přeměněna na synagogální sbor. Od roku 1951 začala být synagoga užívána jako skladiště. V roce 1961 zanikla zdejší obec definitivně i de iure.

SYNAGOGA

Dnešní synagoga odpovídá budově vystavěné kolem roku 1718, a jedná se tedy o jednu z nejstarších zachovalých mimo-

pražských synagog v Čechách. Zvnějšku jen mírně obdélná stavba s pěti půlkruhovitě zaklenutými okny (vnitřní rozměr hlavní lodi cca 7 x 7,50 m) je zastřešena poměrně vysokou valbovou střechou. Východní stěna zčásti přiléhá ke štítové stěně vedlejšího domu, uprostřed ní je zevnitř patrné půlkruhové okno, pod nímž stával dvoudílný barokní svatostánek, po jeho stranách v dolní části arkádovitě výklenky. K severní stěně

Turnovská synagoga, pohled do interiéru z galerie pro ženy. Foto T. Dubinová.

přiléhá téměř v plné délce budovy předsíní synagogy a galerie v patře (šíroká cca 4 m), otevřená do hlavního sálu jedním širokým stlačeným obloukem (kdysi oddělená nízkým parapetem a kovanou mříží), s dvěma menšími okny v bočních stěnách a dvěma v severní průčelní zdi. Dole se předsíní do hlavní lodi otvírala vstupem a později značně rozšířenými okny. Největší pozoruhodností stavby je patrně velmi dobře dochované vnější kamenné schodiště na ženskou galerii, kryté prodlouženou stříškou s břidlicovou krytinou, a pod ním hlavní

vstup do předsíně synagogy pro muže. Vnější schodiště na galerii bývalo původně dřevěné, později vesměs nahrazené zvláštní přístavbou, ve své původní podobě se u nás nikde nedochovalo.

PŮVODNÍ PODOBA

Úmysl vrátit synagoze původní podobu a zpřístupnit ji veřejnosti se datuje od poloviny devadesátých let minulého století. Budo-

va, kterou roku 1990 získal v malé privatizaci soukromý vlastník, byla na návrh města Turnova roku 1997 prohlášena za kulturní památku. V roce 2003 ji získalo město výměnou za jiný dům do vlastnictví a vzápětí nato zadalo provedení stavebně-historického průzkumu a projektové dokumentace. O tři roky později Turnov na obnovu synagogy získává od Finančního mechanismu Norské fondy dotaci ve výši 280 010 eur a v dalším roce (2007) je vlastní rekonstrukce zahájena. Slavnostního otevření kompletně obnovené stavby se zcela zrestaurovaným interiérem, jehož dominantním prvkem je opravená malířská výzdoba stropu, se uskutečnilo již 20. listopadu 2008. Celkové náklady na obnovu dosáhly částky 13 578 000 Kč a je v ní zahrnuta stavební část, interiérová příprava.

V turistické sezoně 2009 budou v interiéru instalovány zápůjčky ze Židovského

muzea v Praze. Jedná se o původní liturgické předměty z Turnova. Koruna na Tóru, štít na Tóru, ukazovátka na Tóru, dva pláštíky na Tóru. Je to mimořádná příležitost seznámit se rovněž s movitými turnovskými židovskými památkami, které vynikají jak stářím, tak neobyčejnou uměleckou hodnotou.

HŘBITOV

Dalším památkou, připomínající místní historii, je židovský hřbitov v Sobotecké ulici, založený v polovině 17. století a udržovaný pražskou ŽO. Dochovaly se na něm cenné barokní, rokokové, klasicistní i secesní náhrobní kameny (nejstarší z r. 1680) a i stavebně hodnotný hřbitovní dům, kde bydlel správce hřbitova a prováděla se tahara, rituální očista zemřelého před pohřbem. Jsou zde pochováni Židé ze širokého okolí (Semily, Železný Brod, Vysoké nad Jizerou a řada menších vsí v okruhu třiceti i více kilometrů).

Díky porozumění představitelů města Turnova v čele se starostkou paní Hanou Maierovou, dlouhodobému úsilí celého týmu spolupracovníků, přispění Norských fondů i nemalým nákladům, které neslo město, se podařilo synagogu obnovit a veřejnosti zpřístupnit cennou památku, která dokumentuje nejen zajímavou a dlouhou historii židovských obyvatel Turnova, ale je v souboru místních památek i jednou z nejzajímavějších.

Kontakt pro zájemce o návštěvu a prohlídku: t.dubinova@info.turnov.cz, tel. 733 691 479.

JIRÍ DANÍČEK

Turnovský židovský hřbitov, založený v polovině 17. století. Foto Jiří Daniček.

ARIZÁTORI NA INTERNETE

ÚPN uverejnil dlho očakávaný zoznam

Na jeseň 2008 zverejnil Ústav pamäti národa (ÚPN) zoznam arizovaných podnikov, vrátane mien arizátorov, teda osôb, ktoré v období Slovenského štátu získali židovské majetky na základe vtedajších arizačných zákonov. Zverejnenie zoznamu je súčasťou projektu *Osudy slovenských Židov*, ktorý sa začal realizovať v ÚPN počas pôsobenia prvého predsedu správnej rady Jána Langoša. Zoznam je prístupný na adrese: <http://www.upn.gov.sk/> a obsahuje databázu 2223 arizovaných podnikov s možnosťou vyhľadávania podľa mena arizátora, podľa sídla arizovaného podniku (okresu) apod.

Pri spracovaní zoznamu boli použité dokumenty z rokov 1942–44; zoznam nie je úplný, je možné, že sa doplní o ďalšie položky. Treba upozorniť aj na to, že časť procesu „vyradovania Židov z hospodárskeho a sociálneho života“ bola prevedená tzv. likvidáciou židovských podnikov, ktorej je venovaná iná, už prv zverejnená stránka ÚPN (detto adresa). Nove zverejnené údaje sa týkajú len arizácie židovských podnikov. Celková hodnota arizovaného majetku, ktorý sa nachádza na stránke ÚPN, predstavovala v septembri 1940 hodnotu asi 530 miliónov vtedajších slovenských korún. Arizácia na Slovensku kulminovala v rokoch 1941–42.

ZÁKON O PAMÄTI NÁRODA

Podľa zákona 553/2002 Z. z. o pamäti národa, ktorým sa určuje činnosť ÚPN, je hlavnou úlohou ústavu „sprístupniť utajenú činnosť represívnych orgánov v dobe neslobody 1939–89 a určiť zodpovednosť za porobenie vlastní, vraždenie, zotročovanie, lúpenie a ponižovanie, morálny a hospodársky úpadok sprevádzaný justičnými zločinmi a terorom proti nositeľom odlišných názorov, deštrukciu tradičných princípov vlastníckeho práva a zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely“. Cieľom uvedenej činnosti je „učiniť zadosť všetkým, ktorí boli poškodení štátom, čo porušoval ľudské práva“. Podľa § 8 zákona patria k úlohám ústavu (okrem iného) „vykonávať úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody, hlavne analyzovať príčiny a spôsob straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií, účasť domácich a zahraničných osôb na nich“. Vo vzťahu k zákonom stanoveným úlohám si ústav zverejnením zoznamu plní svoju povinnosť.

Po sprístupnení zoznamu sa opätovne objavili v tlači diskuse o etickom rozmere zverejnenia. Obhajcovia niekdajšieho Slovenského štátu argumentujú prípadmi, keď sa židovský majiteľ a arizátor dohodli na spolupráci, pričom motívy dohody vidia v čisto humanitnej sfére a stavajú otázku, prečo by mal takýto človek niesť biľag arizátora? (K nepísaným dohodám uvedeného typu skutočne dochádzalo, ale takýto typ arizácie nebol dominantný.) K detailom jednotlivých prípadov sa príslušná stránka zoznamu ÚPN nevyjadruje.

Cieľom zverejnenia zoznamov arizovaných a likvidovaných židovských podnikov

Rodine ing. L. Friedu ich majetok, kúpele v okrese Levoča, arizovalo Vojtáššákov biskupstvo. Foto archiv.

je v prvom rade osvetlenie a dokumentovanie národnej histórie. Právne dôsledky zverejnenia pravdepodobne nemôžeme očakávať. V roce 2006 položili novinári Jánovi Langošovi otázku, ako postupovať, keď potomkovia likvidátora opätovne získali niekdajší židovský majetok v reštitučnom procese. Langoš po krátkom zaváhaní odpovedal, že žijeme v právnom štáte a poškodení (teda potomkovia pôvodných židovských vlastníkov) by sa mali domáhať nápravy súdnou cestou. Keďže alarmujúci stav slovenskej justície je všeobecne známy, tak odpoveď vyvolala u niektorých prítomných úsmev.

Faktom je, že citovaný zákon o pamäti národa pamätá aj na možnosť podávania trestných oznámení zo strany ÚPN. Očakáva sa však, že táto možnosť bude využitá v prípade zdokumentovaných zločinov komunizmu (justičné vraždy, strelba na hranici apod.), nie však v prípade majetkových

trestných činov alebo ich dôsledkov. Je isté, že ÚPN nepodala ani jedno trestné oznámenie, ktoré by malo konotáciu na zločiny spáchané v období rokov 1939–45.

PRÍPAD VOJTAŠŠÁK

Viacero novinárov zaujal prípad niekdajšieho spišského biskupa Jána Vojtáššáka, ktorého katolícky klérus chcel a aj dnes chce beatifikovať a kanonizovať ako svätca. Za pontifikátu Jána Pavla II. nebola Vojtáššáková beatifikácia Vatikánom akceptovaná, ale predstavitelia slovenskej biskupskej konferencie nerezignovali. Tvrdia, že proces beatifikácie zatiaľ nie je ukončený, ale ani prerušený a bude pokračovať až do úspešného konca. Ak sa im ich zámer skutočne podarí, tak katolícka cirkev získa snáď prvého svätca – arizátora. V citovanom zozname je totiž uvedené, že kúpele Baldovce v okrese Levoča patriace Ing. Ladislavovi Friedovi arizovalo Rímsko-katolícke spišské biskupstvo. Jediný predstaviteľ spišského biskupstva (v predmetnom čase) bol spišský biskup Ján Vojtáššák.

Okrem strohého záznamu na internetovej stránke ÚPN jestvuje aj ďalšia možnosť detailne sa oboznámiť s týmto arizačným prípadom. V Dokumentačnom stredisku holokaustu vyšla v polovici októbra publikácia historikov Jána Hlavinku a Ivana Kamenca pod titulom *Spory o biskupa Vojtáššáka* s podtitulom *Politické a spoločenské aktivity Jána Vojtáššáka v rokoch 1938–1945*. Cieľom publikácie bola reflexia osudov a aktivít biskupa Vojtáššáka v uvedenom období a jej súčasťou sú faximílie dokumentov dokazujúcich aktívnu snahu tohto biskupa o arizáciu baldovských kúpeľov. Je alarmujúce, ale zároveň významné pre súčasné pomery vládnuce na ÚPN, že citovaná historická práca pojednávajúca o prípade biskupa Vojtáššáka nemohla byť publikovaná v časopise *Pamäť národa* vydávanom ÚPN. Napriek tomu, že Vojtáššákov prípad vyvoláva značný záujem odbornej aj laickej verejnosti a napriek tomu, že jeden z autorov publikácie (Ján Hlavinka) bol pracovníkom ÚPN a druhý (Ivan Kamenec) je všeobecne uznávaným historikom.

Nemožno tu nevidieť súvislosť s novou redakčnou radou časopisu, v ktorej figurujú mená známych obhajcov Slovenského štátu, ako je prof. E. Hrabovec, Dr. P. Mulík alebo Prof. R. Letz. Na dokreslenie skutočností dodávam, že Magister Ján Hlavinka na ÚPN už nepracuje, a pokiaľ mi je známe, po jeho odchode sa na ÚPN už žiaden z početného štábu odborných pracovníkov ústavu nezaobrá problematikou perzekúcie židovského obyvateľstva v rokoch 1939–45.

JARO FRANEK

Hermann Hesse a antisemitismus

Německý spisovatel Hermann Hesse, narozený v roce 1877 v Německu a od roku 1923 naturalizovaný Švýcar, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1946), je autorem, který v duchu goethovské tradice představuje duchovní a morální autoritu v rozsáhlém období, které sahá od císařského Německa, tak nadšeného sebou samým, až po Německo, zničené a rozdělené po 2. světové válce do dvou nepřátelských států.

Proti antisemitismu vystupoval básník, prozaik, novinář a literární kritik, autor Knulpa, Siddharthy, Stepního vlka, Narcise a Goldmunda či Hry se skleněnými perlami, po celý svůj život. Poražené Německo zakoušelo na počátku 20. let minulého století těžké hospodářské a soci-

Hermann Hesse. Foto archiv.

ální otřesy a mezi miliony deklasovaných občanů nebylo málo těch, kdo s pochopením naslouchali teoriím, které za to vše dávaly vinu Židům. Hesse to v roce 1922 označil za: „jednu z nejohavnějších a nejnemyslnějších podob německého nacionalismu, imbecilní a patologickou potřebu požírat Židy“, kterou pocítují „hlasatelé hákového kříže a jejich početní adeпти, zejména pak studenti“. Tento nový antisemitismus způsobuje mnoho zla, uvádí dále, protože „podporuje tendence najít pro všechno, co není v pořádku, v pozadí dábselského intrikána, který je za vše zodpovědný“ a „znesmňuje tak především mládeži vidět svět takový, jaký ve skutečnosti je“.

Od roku 1900 až do své smrti v roce 1962 publikoval Hermann Hesse na tři tisíce literárně kritických článků ve více než šedesáti novinách a časopisech. Když se nacisté v Berlíně zmocnili vlády, byly jeho publikační možnosti v německém tisku postupně redukovány. Přesto tam ještě v letech 1933–1936 dokázal představit víc než šedesát děl židovských a antifašistických autorů, často už žijících v emigraci. Byl jediným v té době publikujícím německým kritikem, který se věnoval dílům, napsaným Židy. Tisk a literáři konformní hnědé moci mu spílali, označovali ho za „polovičného „Žida“, který podporuje emigrantské parazity, za zrádce současné literatury, který

přeběhl k nepřátelům Německa a k Židům, za člověka, který, aby se zalíbil Židům, šíří falešné a své vlasti škodlivé myšlenky.

Od roku 1933 se jeho dům v Montagnole ve švýcarském Tessinu stal záchytným bodem pro uprchlíky, emigranty a německé antifašistické spisovatele. Bertoltu Brechtovi, Thomasi Mannovi, Bruno Frankovi, Annette Kolbové a Kurtu Wolffovi poskytl pohostinství na cestě do exilu. Navštívili ho Martin Buber, Johannes R. Becher, Stefan Zweig, Peter Weiss, Romain Rolland a mnozí další.

Odhalování antisemitismu a obrana Židů, dané především Hesseovými humanistickými a morálními názory, nabyly od roku 1931 osobnější rozměr. Tehdy se více než padesátiletý syn a vnuk pietistických misionářů oženil s Nonon Ausländerovou, narozenou v Černovicích, dcerou známého advokáta Jakoba Ausländera a Gisely Israeliové. Na konci roku 1945 píše, že jeho židovská žena původem z Bukoviny nemá už přes rok žádné zprávy o své jediné sestře a že ztratila skoro celou rodinu a blízké přátele v pecích osvětivského krematoria.

V srpnu 1954 Hermann Hesse napsal: „Mezi poctami, kterých se mi v životě dostalo, je mi nejdražší to, že byl v Izraeli vysázen les, který nese moje jméno.“

Přítom jeho podpora sionismu a židovského státu nebyla bezvýhradná. V roce 1957 píše: „K židovskému nacionalismu, jak se v poslední době objevuje, se stavím jako k jakémukoli nacionalismu nestranně; stejně jako vítám uskutečnění sionistických ideálů, tak odmítám všechny fanatické podoby nacionalního citění.“

V jednom z posledních článků, napsaném čtyři roky před smrtí, se Hermann Hesse obrací na německou mládež s varováním před prepisováním dějin a svody antisemitismu. „To, co Němci udělali Židům, není bohužel sprostá lež. Příběh třetí říše a Židů mluví jazykem, před kterým musí každá lež umlknout.“

FRANÇOIS MATHIEU

(Z francouzského měsíčníku La Presse Nouvelle, leden 2009 přeložil jd.)

NĚKDY ZATOUŽÍM PO PRAZE

Před sto čtyřiceti lety, dne 11. února 1869, se v severoněmeckém Elberfeldu u Wuppertalu narodila expresionistická básnířka Else Lasker-Schülerová. Na její paměť pořádá společnost, jež nese její jméno, ve spolupráci s pražským Goethe-Institutem a Pražským literárním domem slavnostní podvečer. Koná se přesně v den autorčina výročí, tedy 11. 2., od 17.30 hodin v budově Goethe-Institutu (Masarykovo nábřeží 32, Praha 1). V první části představí předsesta společnosti Hajo Jahn pražský almanach z XII. fóra Else Lasker-Schülerové. Uskutečnilo se v říjnu 2004 pod názvem „Někdy zatoužím po Praze“ a jeho organizátoři se tehdy věnovali dílu básnířky, jejímu vztahu k Praze a pražským německy píšícím spisovatelům a také významu jejich děl pro evropskou a světovou kulturu (viz Rch 12/2004). Stostránkový německo-česky vydaný almanach z této velmi úspěšné týdenní konference obsahuje přednášky účastníků (mj. J. Serkeho), cenný fotografický materiál a ukázky z autorčiných básní; je důležitou publikací pro každého, kdo se o tematiku zajímá. V druhé části vzpomínkového večera přednese ukázky z autorčiny lyriky a prózy německá herečka Nina Hoger. Hudební doprovod zajistí soubor Ensemble.

Připomeňme jen, že první básnická sbírka této pozoruhodné autorky vyšla roku 1902, že po nekonvenčním životě v Berlíně uprchla roku 1933 do Curychu, odkud podnikla s podporou přátel tři cesty do Palestiny. Z té poslední se po vypuknutí druhé světové války už do Švýcarska nemohla vrátit. Od roku 1939 žila v Jeruzalémě v podobném stylu jako v Berlíně (v pronajatém pokojíku, kde neměla ani postel, spala v křesle). Zemřela 22. ledna 1945 po několika srdečních záchvatech v nemocnici Hadasa. Stejně jako v rodném Berlíně tu po ní později pojmenovali ulici (ve čtvrti Najot Rechov). A na okraji Jeruzalémského lesa ji připomíná štíhlá socha s křídly, nazvaná Jeruzalémský anděl. Česky vyšel výbor z básní E. L.-Sch. *Moje zázraky* (Torst, Praha 1993) a její poslední sbírka, kterou dokončila v Jeruzalémě, *Můj modrý klavír* (Sefer, Praha 1995).

ab

LEDOVÉ VÍNO NEBUDE ...a další události

/Vybráno z českého tisku/

V době mezi uzávěrkami Rch (19.12 – 26.1.) vyšlo v českých médiích více než 2600 článků, reportáží, rozhovorů, zpráv apod., které se zabývaly situací v Gaze (www.anopress.cz). Další tisíce složitějších i jednodušších textů nejrůznějšího druhu a úrovně zaznamenaly webové stránky. Střet vyvolal nekonečnou debatu, jejíž součástí jsou těžce protižidovské (protiizraelské, protisionistické) postoje (u nás v tom tradičně hrají prim komunistické Haló noviny) a také, zdá se, nikdy nekončící diskuse o objektivitě médií a zpráv, které přejímají (viz např. „Média v zajetí propagandy“, Neviditelný pes, 12. 1.), a o fenoménu „vyrovnaného komentování“. (Zajímavá je např. debata na www.respekt.

Kresby Antonín Sládek.

cz, blog T. Klvani.) ■ „Můj syn, který je Žid po matce a přijal celou víru, stravu, způsob života, chování ... si vždycky přivede kamarády z Prahy, třeba syna rabína,“ řekl mj. v rozhovoru Mladé frontě Dnes (31. 12.) ing. I. Váňa, zakladatel Českého vinařství Chrámce u Mostu, které vyrábí i různá košer vína. „U ledového vína byl ale problém s mrazem“, a když konečně mráz přišel, „syn už ortodoxní Židy nesehnal“. Ledové košer víno z Chrámců letos tedy nebude. ■ Média (např. Mf Plus, 16. 1.) znamenala, že se mluvčím českých komunistů stal J. Tomáš, který v 90. letech vedl extrémně pravicový a nacionalistický plátek Politika, kde otiskl mj. „Seznam Židů a mišenců v české politice a kultuře“; byl také odsouzen za podněcování k rasové nenávisti. Předseda KSČM Filip označil zájem médií o nového mluvčího své strany za kampaň, kterou vyvolaly některé deníky německých vydavatelů (!), a Tomášovo jmenování nepovažuje za chybu. Známý antisemita ale na místo mluvčího rezignoval. ■ Rakovnické noviny (21. 1.) připomněly Zdenka Tomáše, zakladatele Rakovnické opery, jenž za protektorátu pozval k tajné spolupráci Hanuše Theina, který jako Žid musel opustit Národní divadlo, kde působil jako tenor a operní režisér. Thein se narodil v Pardubicích před 105 lety, zemřel v Praze před 35 lety. ■ Pro ty, kteří se snaží omluvit prokurátorku Brožovou-Polednovou (88), jednu z aktérek

justičních vražd 50. let, její naivitou a mládím, píše autor článku v Mladé frontě Dnes (16. 1.): „Zkuste povzbudit svou představitelství: chudák holka, která posílala Židy na smrt, protože poctivě věřila, že jsou to podlídi. Myslela to poctivě a čestně, co si na ní dneska vezmete?“ ■ Lidové noviny (22. 1.) přinesly rozhovor s advokátem Koljou Kubíčkem, který zastupuje u soudů největší

extremisty zprava i zleva. Na otázku „Jaký je váš názor na extremistickou, neonacistickou ideologii?“ odpověděl: „Vnitřně jsem největším nepřítelem nacismu... Jinak řečeno, kdybych měl někoho chránit, byli by to židovští občané, k nim mám blízko, ne k extremistům.“ ■ Internertový Neviditelný pes (22. 12.) otiskl obsah dopis předsedovi Evropského parlamentu, v němž si europoslanec a bývalý šéf TV Nova V. Železný stěžuje na to, že kolega europoslanec Cohn-Bendit (Francie) se choval k české hlavě státu jako druhdy R. Heydrich nebo sovětské komunisty. Šlo o urážku a „v tomto případě jako omluva panu poslanci žádné židovství nepomůže“, píše Železný a poukazuje mj. na to, že Cohn-Bendit přichází na zasedání parlamentu ve sportovní košili, „již notně znavené, a neuzívá deodoranty“.

■ Ústecký deník (30. 12.) referoval o studentce Gymnázia Teplice Lee Petříkové (17), jedné z vítězek soutěže Tate Times Painting Challenge: její obraz *Za zdí*, znázorňující „Neurčitou postavu Žida stojícího před, anebo taky za Zdí nářků“, byl vystaven ve slavné Tate Modern Gallery. ■ Pod titulkem „Nit života putuje staletími nedotčené“ publikoval Opavský a Hlučínský deník (16. 1.) a dalších 20 regionálních deníků pozoruhodný esej českého neuropatologa a spisovatele F. Koukolíka na téma předávání genů: podle posledních výzkumů je půl tisíciletí po vyhnání Židů a Maurů z Pyrenejského poloostrova téměř 20 % Španělů

a Portugalců potomky sefardských Židů a více než 10 % potomky Maurů. ■ O vztahu Židů a Čechů na Táborsku psal Táborský deník (9. 1.). ■ Brněnský deník (22. 12.) přinesl příběh života brněnského rodáka Huga Maroma (vl. jm. H. Meisla): patřil k dětem, které zachránil Nicholas Winton, po válce se dal k letcům, kteří se vycvičili v ČSR: zasáhl do bojů o Izrael v r. 1948 a dalších válkách; poté v Izraeli postavil firmu na výrobu letadel a navrhoval projekty letišť. Dodnes si uchoval úzký vztah k rodné zemi. ■ Životní příběh českého historika Tomana Broda (80) zapsal týdeník Reflex (27. 11.). ■ Klatovský deník (22. 1.) referoval krátce o nové publikaci na téma židovská historie Horažďovic, kde je mj. „přehledně popsán vývoj průmyslu a obchodu, kde Židé tvořili hlavní hybnou sílu“. ■ Média (např. týdeník Reflex, 22. 1.) věnovala neobvyklou pozornost „nejvtipnější knize roku 2008“ *Židovský policejní klub*, dílu amerického spisovatele Michaela Chabona, který „vévodí ve žlutém dresu širokému pelotonu amerických hypertalentovaných autorů středního věku“. ■ Klatovský deník (5. 1.) referoval o tom, že ČT 1 připravila dokumentární čtyřicetidílný seriál o metodách komunistické tajné policie. První díl se týkal akce „Pavouk“, jejímž záměrem bylo shromažďovat údaje o intelektuálech a umělcích židovského původu u nás. „Od zahájení v r. 1971 až do mohtné skartace na Mikuláše 1989 dostala akce obří rozměry.“ ■ Několik českých médií, mj. Právo (30. 12.) pod titulkem „Wiesenthalovi nástupci nyní bojují především s časem“, připomnělo, že na přelomu minulého a letošního roku uplynulo sto let

od narození charismatického „lovce nacistů“. ■ MfD (19. 1.) zaznamenala, že si v plzeňské Velké synagoze připomněli křesťané a Židé památku více než 2000 lidí, kteří byli v lednu 1942 deportováni do koncentračních táborů. Vzpomínky se zúčastnili rabín K. Sidon a biskup F. Radkovský. ■ Česká média (např. ČT 1, 5. 1.) velice zaujal spor, který (o kdysi arizovaný dům)

vede teplická židovská obec s potomkem původních majitelů a zdejším rodákem Yehudou Kollinerem (82). Zdevastovanou budovu nedávno daroval židovské obci kraj. ■ Citátem z Pavla Eisnera „Údělem této země je symbióza“ uvedly Lidové noviny (10. 1.) portrét tohoto významného překladatele a publicisty. (tp)

IRWIN SHAW

NÁŘEK MADAM RECHEVSKÉ

(dokončení ze strany 11)

se z nich sestavily tři baletní soubory. Občas jsi na turné platíval jízdné pěti ženám současně, a ty s tebou křižovaly Amerikou. Jedl jsi a pil a vždycky jsi na klíně houpal dcerušku – až do dne, kdy jsi zemřel. Ve všech směrech jsi žil jako král zeměkoule.“ Madam Rechevská cukla k hrobu hlavou. „A já? Tvá žena? Kde mám vzít na nájem?“

Madam Rechevská rozvážně přešla k patě hrobu a manžela oslovila ještě přímějí. „Byl jsi král i v den, kdy jsi zemřel – kolem sedmadesátiletého starce, kterého zhuntovalo jídlo, pití a milování, se točil specialista z Vídně, tři diplomované sestry a čtyři odborní poradci. A jako krále jsme tě i pohřbili. Přes tři ulice. Když jsme tě vyprovázeli Druhou avenuí, průvod za rakví se táhl přes tři ulice a stovky dospělých mužů a žen štkaly za božího dne do kapesníků. A já? Tvá žena? Zapomněli na mě! Peníze jsou pryč a divadlo taky, manžel je mrtvý a nenechal po sobě žádnou pojistku... Zůstalo mi jen jedno – děti.“

Madam Rechevská se na manžela chladně pouсмála. „A děti – jsou celé po otci. Sobecké. Myslí jenom na sebe. Potřeštěné. Tropí hlouposti. Stykají se s podivnými lidmi. Je to prostě hrůza. Celý svět je jedna velká hrůza, a tvoje děti vedou hrozný život. Alimenty, filmy, pletky s děvčaty a věčně bez peněz, věčně... V Německu nám umírají příbuzní. Zachránilo by je pět set dolarů. A já je nemám. Jsem den ode dne starší a ti, co by mohli pomoci, nepomůžou, a ti, co by chtěli, nemohou. Třikrát týdně mi volá švadlena – kvůli starým účtům. Hrůza! Proč právě já?“

Ještě jednou se hlas madam Rechevské na okamžik rozburácel, až se odrážel od hřbitovních pahorků. „Proč právě já? Dřela jsem jako otrok. Ráno jsem vstávala v pět. Šila jsem kostýmy. Vyjednávala jsem s divadly. Dohadovala jsem se s dramatiky. Vybírala jsem ti role. Naučila jsem tě hrát, Abrahame. Veliký herec, říkalo se, Hamlet jidiš divadla, lidé tě znali od San Franciska až po Jižní Afriku, ženské ze sebe v tvój šatně rvaly šaty. Než jsem tě naučila hrát, byl jsi vlastně ochotník – každyčkou větou jsi zkoušel strhnout zadní řady jeviště. Pracovala jsem na tobě jako sochař na svém díle. Udělala jsem z tebe umělce. A přitom...“

Madam Rechevská okázale pohodila rameny. „Přitom jsem vedla účty, školila jsem uvaděčky a dovolila ti, abys byl slavný

jako největší hvězda, s kterou jsi kdy hrál. Co druhý rok jsem ti porodila dítě a krmila jsem i ty, co ti mezitím daly jiné ženy. A téměř rukama jsem otírala jablka, co jsme prodávali o přestávkách!“

Madam Rechevská se v luxusním tuliném kožichu jakoby schoulila a přešla do šepotu. „Milovala jsem tě víc, než sis zasloužil, a tys mě tu nechal patnáct let samotnou a já stárnu, a navíc mě pořád otravujou s nájemem...“

Posadila se na studenou zem, na sechlou zimní trávu, jež rostla na hrobě. „Abrahame,“ špitla. „Musíš mi pomoci. Prosím, pomoz mi. Jedno... Jedno ti nevezmu – kdykoli jsem něco potřebovala, mohla jsem se na tebe spolehnout. Kdykoli. Abrahame, pomoz mi!“

Chvilí tam setrvala mlčky a holýma rukama se dotýkala trávy. Pak se otřásla a postavila se – s rysy mnohem uvolněnějšími, sebevědomějšími a mírumilovnějšími, než na jaké si v posledních měsících přivykla.

„Helenko, zlatíčko,“ zavolala, „už sem můžes.“

Helena opustila mramorovou lavičku před náhrobkem člověka jménem Axelrod a pomalu se vydala k otcovu hrobu.

Přeložila HANA ULMANOVÁ

Spisovatel, dramatik a scenárista Irwin Shaw (1913–1984) se narodil jako Irwin Gilbert Shamforoff v chudé rodině ruských židovských emigrantů v newyorském Brooklynu. Za druhé světové války sloužil v americké armádě, zažil rozbombardovaný Londýn i osvobození Paříže. Je autorem kratších próz a devíti románů, z nichž nejznámější jsou Mladí Ivi (1948, česky 1963), obraz války vyprávěný z pohledu německého, americko-židovského a amerického vojáka. Židovské problematice se rozhodně nevyhýbal (jako reportér na vlastní oči viděl koncentrační tábory a psal o uprchlících, zpracoval proces s Eichmannem v Jeruzalémě a podílel se na filmovém dokumentu o šestidenní válce), nicméně v beletrii nepatřila k jeho stěžejním tématům.

Povídka Nářek madam Rechevské poprvé knižně vyšla ve výboru nazvaném Vítejte ve velkoměstě (1942) a přetištěna byla též v nedávné prestižní Antologii americké židovské literatury z produkce amerického nakladatelství Norton.

Z NOVÝCH KNIH

Peter Demetz:

DĚJISTĚ ČECHY. ESEJE

Nová kniha pražského rodáka Petera Demetze (nar. 1922, od roku 1948 žije v USA), emeritního profesora Yaleovy univerzity a významného germanisty, komparatisty a překladatele české literatury, zahrnuje eseje s česko-židovskými tématy. Autor se tu věnuje např. vývoji jidiš v Praze, postoji Havlíčka a Nerudy k židovským snahám o asimilaci (ilustrovanému na jejich vztahu k práci zastávce česko-židovského sblížení, básníka Siegfrieda Kappera) či rilkovské inspiraci v díle Jiřího Ortena. Svazek doplňují portrét českoněmeckého spisovatele a rodinného přítele Demetzových Johanne Urzidila a vzpomínka na autorovu válečnou knihkupeckou epizodu „Jedno pražské knihkupectví – 1943“.

Z němčiny přeložil Vratislav Slezák, předmluvu napsal Karel Schwarzenberg. Vydalo nakladatelství Paseka v Praze roku 2008. 154 stran, 190 Kč.

Z němčiny přeložil Vratislav Slezák, předmluvu napsal Karel Schwarzenberg. Vydalo nakladatelství Paseka v Praze roku 2008. 154 stran, 190 Kč.

Gerta Vrbová:

KOMU VĚŘIT, KOHO OKLAMAT

Vzpomínky trnavské rodačky Gerty Vrbové (nar. 1926, roku 1958 emigrovala do Dánska, žije v Anglii) popisují dramatické události mezi lety 1939 až 1945, které se odehrávaly na území Slovenska a Maďarska, tak jak je prožívala její rodina, poslze ona sama. Gertin příběh se od osudu Židů za druhé světové války v mnohém liší, především v tom, že se Gerta od svého přítele (a později manžela) Rudolfa Vrby včas dozvěděla, jaký osud nacisté Židům v táborech smrti připravili. Vyburcuje se k zoufalé odvaze a rozhodnosti a během opakovaných útěků a skrývaní v sobě vypěstuje schopnost rozpoznat, „komu věřit a koho oklamat“, jež jí nakonec zachránila život.

Z angličtiny přeložila Kateřina Sidonová. Vydalo nakladatelství GplusG v Praze roku 2008. 196 stran, 229 Kč.

TRÍTÝDENNÍ VÁLKA V GAZE

Něco se přece jenom mění

Když 14. ledna Usáma bin Ládín vyzval ke svaté válce muslimů proti Izraeli, byla to svým způsobem dobrá zpráva. Izrael právě pokračoval ve své ofenzivě proti Hamásu v Gaze, kterou zahájil 27. prosince v reakci na stále silnější ostřelování svého

se musel reálně obávat vzniku druhé fronty v zádech – ze strany arabských sousedů. Nezopakoval chyby z války proti Hizballáhu v Libanonu před třemi lety, kdy se nechal překvapit, pak se skrze Gazu ocitl ve dvou ohních a potom ještě

Z hustě obydlených míst v Gaze jsou systematicky odpalovány rakety na izraelské území. Foto ČTK.

území raketami. Proč v takové situaci, která jindy zcela samozřejmě, jaksi automaticky, vyvolává protizraelské nálady a demonstrace v muslimském světě, je třeba vyhlašovat svatou válku židovskému státu? Právě to je ta dobrá zpráva.

Vůdce al-Káidy svou – navíc marnou – výzvou nechtěně potvrdil, že tu nešlo o další kolo izraelsko-arabského potykáání, jak zní věčné klíše. Šlo o to, že Izrael se musel vypořádat s ohrožením, jehož se právě tak obávají Egypt, Jordánsko i Saúdská Arábie, s ohrožením islamisty duchovně i materiálně napájenými z Teheránu. Kdykoliv Izrael válčí, svět se obává ropných restrikcí arabského světa, vzpomínka na jomkipurovou válku a následné ropné embargo uvalené na spojence Izraele je živá i po 35 letech. Jenže letos sama Saúdská Arábie varovala před ropným embargem – nejenom vůči Západu, ale i proti samotnému židovskému státu. Něco se přece jenom mění.

Tuhle válku Izrael vyhrál, dalo se říci, už 18. ledna, když sám nabídl příměří z pozice toho, kdo dosáhl svých základních cílů – narušit vojenskou infrastrukturu Hamásu, bunkry, skladiště zbraní, výcvikové tábory i podzemní tunely, kterými do Gazy proudí výbušniny, rakety i vycvičení specialisté. A vyhrál ji, aniž

předčasně přistoupil na příměří OSN. To vítězství ovšem neprovázely žádné fanfáry. Infrastruktura Hamásu v Gaze je sice značně narušena, ale nikoliv jeho moc nad tímto předpolím Íránu na břehu Středozemního moře.

ZNIČIT, NEBO DÁT LEKCI

Cesta k této válce byla dosti zřetelná, když 19. prosince Hamás odmítl prodloužit půlroční příměří, které před šesti měsíci vyhlásil. V praxi ta změna vypadala tak, že počet raket dopadajících na Izrael se zvýšil z několika kusů denně – během příměří – na zhruba padesát denně. K tomu přistupovaly další argumenty, hlavně ten, že tunely hloubené z Gazy mířily i přímo pod Izrael. To jednoznačně evokovalo osud desátníka Gilada Šalita, jenž byl unesen v červnu 2006. K jakému účelu mohou sloužit nově budované tunely? Inu, pro výsadky získávající to nejdrahocennější zboží, rukojmí z řad Cahalu. Za jednoho takového lze přece vyměnit stovky vězňů, jak jsme to viděli právě loni při výměně arciteroristy Sámira Kantara.

Izrael tedy 27. prosince spustil letecké bombardování a týden poté i pozemní ofenzivu. S jakým cílem? Ta otázka dráždila komentátory. Válka s libanonským Hizballáhem je ještě v živé paměti. Právě

proto, tvrdí analytik Ehud Ja'ari v listu *The Jerusalem Report*, neopakovali premiér Olmert a ministryně Livniová tři roky starou chybu, kdy vyhlásili cíle příliš přesně definované a – jak se brzy ukázalo – i nedosažitelné.

Thomas Friedman v deníku *The New York Times* zvažoval alternativy. Je izraelským cílem Hamás vymýtit, nebo poučit? Friedman patří k hrstce pozorovatelů, kteří považují válku z roku 2006 za úspěšnou. Sama izraelská média tehdy vyhlásila porážku své armády, ale komentátor newyorského deníku tvrdí, že Hizballáh tehdy dostal lekci. Jak poté řekl jeho vůdce šejch Nasralláh, sám prý netušil, že únos dvou izraelských vojáků povede k válce takového rozsahu, která přivodila takové škody jeho společenství. Co se týče Hamásu, kdyby se ho Izrael pokusil vymýtit, zaprvé by byly ztráty na životech nesmírné a zadruhé by pak v Gaze – kde Hamás nemá mocenskou alternativu – nastalo bezvládí, chaos typu Somálska. Zkusí-li ho ovšem Izrael poučit, postaví hnutí před otázku: Jde vám o zničení Izraele, nebo o výstavbu Gazy?

Už pár dnů po Friedmanově článku bylo jasno, že Izraeli o vymýcení Hamásu nešlo. Lekci, kterou hnutí dostalo, zevrubně analyzuje opět Ehud Ja'ari, sledující kritické rozborů v arabských webových fórech. I ta si důkladně všimla toho, jak se při bojích členové Hamásu skrývali za civilisty, místo aby je chránili, jak hloubili bunkry a tunely, místo aby stavěli kryty pro Gazany. Abdal Fatáh Šihada na webu ELAPH píše, že Hamás mylnou kalkulací zkušenosti Hizballáhu přivedl Palestince do katastrofy: „Domy a mešity proměnili v bitevní pole tak, aby je lidé chránili, a ti, kdo jim důvěřovali, toho dnes litují.“

ZTRÁTY A ZISKY HAMÁSU

Dokladem změny je už fakt, že Muhammad Nazzál, šéf Hamásu v Damašku, dvakrát odmítl živé vystoupení pro arabské televize, neboť se mu nelíbily kousavé otázky. Ty měly svůj důvod. V oblastech Gazy, kam pronikly jednotky Cahalu, Hamás prakticky nebojoval, ačkoliv jeho obranná doktrína – vypracovaná ve spolupráci s Íránem a Hizballáhem – příkazuje udržet izraelské jednotky mimo město Gazu.

Podle Ehuda Ja'ariho vzdaly jednotky Hamásu srdce „Kásámlandu“ – oblasti, z nichž se odpaluje většina raket proti Izraeli – téměř bez odporu. Hamás zanechal své bunkry a tunely, naaranžované domy připravené k odpálení z dálky i různá další zařízení téměř nedotčená. Z pohledu běžných Gazanů to muselo znamenat to-

lik, že Hamás prostě opustil bojiště a utekl do zalidněných čtvrtí.

Islamisté opustili nejenom bojiště, ale i své uniformy. Od druhého dne pozemních bojů mnozí z nich přímo dezertovali a vrátili se ke svým rodinám, aniž by ovšem odložili zbraně. V některých oblastech bojovníci Hamásu bránili civilistům opouštět místa, která se ocitla pod palbou. Obecně se velmi snažili zabránit civilistům v útěku na jižní okraj pásma Gazy, unášeli sanitky, aby se v nich sami dostali do bezpečí, a veřejně stříleli aktivisty Abbásova Fatahu – mnohdy ze „showivavosti“ jen do nohou. To vše se odehrávalo v situaci, kdy se celé politické vedení Hamásu skrývalo ve sklepích nemocnic Šifa či Kamal Adwan.

Ja'ariho přehled ilustruje mozaika z agenturních zpráv. „Chceme příměří, chceme se vrátit do svých domů,“ říká otec pěti dětí Alí Hasan, schovaný s rodinou u bratra. „A jednostranné příměří ze strany Izraele bude politickou porážkou Hamásu.“ Taxikář Azíz to ovšem vidí jinak: „Hamás boduje. Není zlomen, nadále může odpalovat rakety, kdy chce a odkud chce. Ale musí si rozmyslet zisky a ztráty.“ Podle agentury Reuters jsou právě zisky a ztráty Hamásu jádrem debat v pásmu Gazy. „S raketami se musí skončit. Co jsme tím získali?“ ptá se firemní sekretářka Lama. „Hamás vyjednává příměří. Přitom je mohl obnovit v prosinci, ale odmítl. Jak to vysvětlí teď, po tisícových ztrátách?“ I již citovaný Hasan je pro zastavení raket, ale jen proto, že se musí promyslet jiná taktika: „Jakmile budeme mít střely schopné zasáhnout srdce Tel Avivu a zničit tam budovy, můžeme obnovit palbu.“ A ještě další alternativu zmiňuje taxikář Hasan: „Vždy jsem podporoval rakety a veškeré formy odporu. Hamás možná potřebuje obnovit mučednické operace.“

Izrael reflektuje vývoj posledního čtvrtstoletí. První palestinskou intifádu, zahájenou v roce 1987, charakterizovaly nože a kameny vrhané adolescenty. Pro druhou intifádu, která začala v září 2000, byly příznačné sebevražedné atentáty na veřejnou dopravu, restaurace a diskotéky. Nyní se sice nemluví o třetí intifádě, ale ten posun je zřetelný už nejméně tři roky. Sebevražedné atentátníky vystřídal vojenský styl – únosy vojáků Cahalu přes hranici, ostřelování izraelských měst raketami, ve světovém měřítku pak listopadový útok komanda samopalníků na indickou Bombaj.

Ztráty na životech jsou sice mnohem menší než třeba při vrcholu druhé intifády, ale to může být jen otázka dalšího vývoje strategie nepřitele. Zato je Izrael v pořád-

né defenzivě na poli světového veřejného mínění. Když Cahal působil ztráty na životech palestinských civilistů při operacích proti sebevražedným atentátníkům, svět to ještě jakž takž překousl. Když teď Cahal působí Palestincům ještě větší civilní ztráty při de facto vojenských operacích, ve světě – zejména v Evropě – se to vnímá jako nepřiměřená reakce, ba agrese.

PĚT HLAVNÍCH ARGUMENTŮ

Izraelské pocity zachycoval ve svém „Válečném deníku“ Bradley Burston, bloger listu *Ha'arec*. Autor, jenž se sám považuje za levičáka, hned na počátku války shrnul pět hlavních argumentů protiizraelské levice a své odpovědi na ně.

Zaprvé: Motivem bombardování Gazy je prý genocida Palestinců a pošlapání jejich práva na vlastní stát. Ve skutečnosti je izraelský zájem na ofenzivě podobný zájmu Hamásu na odpalování svých raket – vynutit si příměří za lepších podmínek, než jaké nabízelo příměří předchozí.

Zadruhé: Palestincům nezbyvá než se bránit. Ve skutečnosti i organizace Human Rights Watch jednoznačně odsoudila užití kásámů jako přímé porušení válečných pravidel. Odpalování kásámů nezačalo jako odvetu za blokádu Gazy, ale po stažení Izraele z pásma. (Z Gazy odešli Izraelci, osadníci i armáda, koncem léta

útoky Hamásu a jeho spojenců na vlastní civilisty.

Začtvrté: Izraelská blokáda Gazy je prý státní terorismus. Ve skutečnosti Hamás vybírá clo za zboží pašované tunely z Egypta a těmito penězi upevňuje svou moc.

Zapáté: Svět bezvýhradně podporuje palestinský zápas za nezávislost. Ve skutečnosti právě militantně islamistický program Hamásu, sebevražedné atentáty, raketové ostřelování a odmítání uznat Izrael ubírá sympatie Palestincům a legitimizuje izraelský argument vojenské sebeobraně.

MUŽ S PUŠKOU

Ať už tyto názory, vyřčené hned druhý den války, dnes považuje za více či méně vystihující realitu, stále platný zůstává příměr, který Burston použil 5. ledna, na začátku pozemní ofenzivy.

K vašemu domu přijde muž s podomácku vyrobenou puškou. Zamíří na vaši rodinu, vypálí, ale mine, jeho zbraň je nepřesná. Stále míjí i při opakované střelbě. Vy máte v zásuvce lepší zbraň. Demonstranti v Londýně a San Francisku protestují, nazývají vás vrahem a požadují, abyste svou lepší zbraň držel schovanou, neboť jinak by šlo o nepřiměřenou odpověď. Muž, který vás ostřeluje, je náboženský fanatik bydlící naproti vám. Dříve jste mu vládli a je mezi vámi plno zlé krve. Vrací se přes

Izraelské tanky při operaci proti Hamásu s cílem zabránit dalšímu odpalování raket na Izrael. Foto ČTK.

2005, pravidelné ostřelování kásamami začalo o rok později; *pozn. red.*)

Zatřetí: Hamás prý žádá jen uznání své demokraticky zvolené vlády v Gaze, pak zavládne klid. Ve skutečnosti se Hamás nevzdal cíle ustavit islamistický stát v celé Svaté zemi. Kdykoliv byl vůči němu Izrael zdrženlivý, setkal se s dalšími

ulici pro větší zbraň, kterou propašoval do sklepa, a teď střílí zpoza svého malého syna. Zraní vaši dceru. Vytáhnete svou pušku, zamíříte na něj, ale zásahem zabijete jeho chlapce. Demonstranti vás teď nazývají nacistou a křičí: Zabijte toho kolonialistu!

ZBYNĚK PETRÁČEK

Kalendárium

Historie konce 14. a celého 15. století je ve znamení nepřátelského zacházení se Židy v západní a střední Evropě. Dozníval ještě strach z pogromů ve Španělsku (1381) a byli vyhnáni Židé z Francie (1394). Od počátku 15. století, tedy před **600 lety**, byla krok za krokem násilně ukončena existence většiny důležitějších obcí v Rakousku a Německu. Záminkou k pogromům byla tradiční obvinění ze znesvěcení hostie a z rituální vraždy i obvinění nová – pro „sympatie k husitům“. Po roce 1519 žily větší skupiny Židů už jen při východních hranicích svaté říše římské a v říši samotné se až do moderní doby nepodařilo probudit k novému ekonomickému a kulturnímu rozkvětu s výjimkou Wormsu a Frankfurtu žádnou významnou židovskou obec.

V letech 1431–1433 byly na basi-lejském církevním koncilu potvrzeny všechny starší protižidovské zákony. Brzy nato, v letech 1453–55, zažili Židé ve Slezsku masové vraždy a vypovězení; majetek obcí byl konfiskován, děti mladší sedmi let byly odebírány rodičům a dávány na vychování do křesťanských rodin. Největší pohroma však postihla Židy na Iberském poloostrově: ti, kteří nepřestoupili na křesťanství, byli roku 1492 vypovězeni ze Španělska a o čtyři roky později z Portugalska. Po světě tehdy bloudily desítky tisíc bezbranných, ožebračených lidí, hledajících zoufale místo, kde by se mohli usadit. Vypovězení zničilo kvetoucí sefardské židovské obce a ukončilo celou jednu epochu židovských pobiblických dějin.

Židé u nás sdíleli s ostatními obyvateli českého království všechny těžkosti i válečné útrapy a zhoršilo se jejich právní postavení, přesto se jim ale v průběhu husitských bouří i v čase jejich doznívání dařilo o něco lépe než jejich souvřecům na západě Evropy a v sousedních zemích.

Historie moravských a českých Židů se až dosud v podstatných rysech nijak nelišila: obě společenství patřila k regálu českého krále a jejich vývoj určovaly tytéž základní reglementace. Jestliže v některých ohledech jejich život probíhal přece

jen jinak, bylo tomu tak především v důsledku odlišné geopolitické situace Moravy (instituce markrabství, blízkost Vídně, Uher a Polska). Také na Moravě žili Židé až do husitských válek v porovnání s jinými zeměmi téměř klidně. Ještě roku 1421 se sem mohli uchýlit obyvatelé rakouských ghatt vyhnáni Albrechtem II. a založit v blízkosti rakouských hranic nové obce. O rok později se Albrecht oženil s dcerou císaře Zikmunda, který mu přenechal Jihlavu, Znojmo, Jemnice a Pohořelice (obce se značnou židovskou menšinou) a brzy dokonce správu celé Moravy.

ALBRECHT II. HABSBUŘSKÝ, v letech 1437–39 český král, Židy nenáviděl, mj.

pro jejich sympatie k husitství, a dal jim to brzy pocítit: jedním z jeho prvních činů bylo vypovězení židovských obyvatel Jihlavy (r. 1426).

Albrechtovu nenávist zdědil jeho syn LADISLAV POHROBEK (1453–57), který před **555 lety**, v roce 1454 (tehdy dosáhl plnoletosti), vypověděl Židy z králov-

ských měst Brna, Olomouce, Znojma, Uničova a znovu z Jihlavy (v Uherském Hradišti byli postoupeni městu a vyhnáni r. 1514). Do moravských královských a severomoravských německých měst směli pak v příštích téměř čtyřech stoletích vejít jen za zvláštních podmínek. Je vcelku jedno, zda byl či nebyl mladý král inspirován fanatickým františkánským mnichem JANEM KAPISTRANEM (1385–1456), iniciátorem zkázy slezských židovských obcí, později církví svatořečeným; faktem zůstává, že jeho čin vymazal z mapy starobylé židovské obce a radikálně proměnil podobu židovského osídlení českých zemí.

Z výročí připadajících na únor si připomínáme básníka, prozaika a novináře **JAKOBA JULIA DAVIDA** (6. 2. 1859 Hranice na Moravě–20. 11. 1906 Vídeň) – **150 let**; básníka **HUGA SALUSE** (3. 8. 1866 Česká Lípa–4. 2. 1929 Praha) – **80 let**; průmyslníka a mecenáše **IGNAZE PETSCHKA** (16. 4. 1857 Kolín–15. 2. 1934 Ústí nad Labem) – **75 let**; pražského rabína **ALADÁRA DEUTSCHE** (16. 4. 1871 Aroktö–23. 2. 1949 Praha) – **60 let**, a dirigenta **FRITZE ZWEIGA** (8. 9. 1893 Olomouc–28. 2. 1984 Hollywood) – **25 let**.

(tp)

ZŮSTÁVÁ URÁŽKA

Holocaust není obecným termínem pro ničení, zvěrstva a genocidu, ale označuje genocidu zvláštního druhu, jíž padly za obětí milióny Židů a statisíce Romů. Je termínem pro státní mocí organizovaný proces, plynule vedoucí od rasistické ideologie k právní diskriminaci, vyloučení sociálnímu, ekonomickému, masové loupeži a nakonec průmyslově pojatému vyhlazování, řešenému jako technický problém.

Generální tajemník OSN Pan Ki-mun nedávno v poselství k *Mezinárodnímu dni památky obětí holocaustu* mj. řekl, že „musíme pokračovat ve zkoumání příčin selhání celého světa, jež nedokázal zabránit holocaustu a dalším masovým krutostem. Jen tak můžeme vyhladit antisemitismus a další formy intolerance. Musíme nekompromisně bojovat proti popírání holocaustu a jasně vystupovat proti fanatismu a nenávisti.“

Je zvláštní slyšet tato slova pár dní poté, kdy k takovému popírání a projevům fanatismu a nenávisti došlo před zraky všech – a ne již jen výroky falzifikátorů historie a neonacistů. Válka v Gaze rozdělila světové mínění a soudě podle médií, terčem kritiky se stal především Izrael. Jako již tolikrát v blízkovýchodním konfliktu byla převrácena příčina a následek, akce a reakce. Demokratický stát a na něj útočící teroristické hnutí, veřejně proklamující jeho zničení – vše rovno. Shrňme to pod obrat „koloběh násilí“ a vyčihneme Izraeli, že se odmítl smířit s roky trvajícím raketovým ostřelováním svého území, za mlčení jeho dnešních kritiků.

Izrael odsuzující aktivisté nezůstali jen u protestů proti vojenskému zásahu. Jejich nezbytnou výbavou se stala hesla vyzývající k „zastavení holocaustu v Palestině“. Kdo chce vědět, co znamenal holocaust, dozví se to lehce z mnoha dokumentů, navíc jsou stále mezi námi očití svědci. Obviňování židovského státu z „holocaustu“ je tak na stejné úrovni jako jeho popírání. V daném případě však nemáme co činit s neonacisty, ale i s lidmi považujícími se za humanisty, liberály, ochránce lidských práv a důstojnosti.

Letošní Den památky obětí holocaustu si tedy připomínáme s vědomím, že s termínem holocaust se dá propagandisticky manipulovat proti Židům a vlastně to nikomu nevaadí. Zůstává urážka obětí nacistické genocidy židovského národa a přehlížený útok proti pravdě a paměti.

LEO PAVLÁT

(Psáno pro *Rch a Radio Česko*; redakčně kráceno.)

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, Praha 1, velký sál)

Káva o čtvrté

■ Hostem únorové „Kávy“ je zpěvačka, slavná šansoniérka **Hana Hegerová**. Přijde mezi nás dne **2. února v 15.00**. Čeká vás příjemná společnost a občerstvení.

Připravil a moderuje Honza Neubauer.

Podvečer Yvonne Přenosilové

■ Ve středu **11. února v 15 hodin** přijala pozvání Y. Přenosilové paní **Marie Tomsová** – bývalá televizní hlasatelka, rozhlasová moderátorka, herečka, vizážistka a spolupracovnice módní návrhářky Heleny Fejkové.

TU BI-ŠVAT 5769

■ Zve vás na kombinovaný tubišvatový program občanského sdružení Bejchad a KKL, který se bude konat v neděli **8. února od 14.00** v Domově seniorů Hagibor. Děti čeká spousta zábavy, a navíc se dozvědí zajímavosti o svátku Tu bi-švat a zasadí si vlastní rostlinku.

Dospělí si ověří znalosti o Izraeli (a to nejen za pomoci paměti, ale i zraku, sluchu a chuťových buněk), poučí se o sedmi plodech Izraele a mohou se zúčastnit výuky izraelských tanců (doporučujeme pohodlné oblečení). Na závěr čeká všechny účastníky pohoštění s ukázkami plodů země izraelské a s ochutnávkou výtečných izraelských vín. Všichni jsou srdečně zváni! o.s. *Bejchad, Liat Naviová, Gafna Foltýnová*

DOMOV SOCIÁLNÍ PÉČE HAGIBOR

(Vínohradská 159, Praha 10)

■ Dne **1. února v 11.00** bude otevřena v prostorách Hagiboru výstava fotografií **Jana Šimečka**.

■ Dne **4. února v 15.00** se v kavárně Miriam koná beseda se spisovatelem **Arnoštem Lustigem**.

■ Dne **17. února v 15.30** se koná odpoledne s královským nástrojem – hraje virtuózka na harfu **Pavla Jahodová**.

PLES HAKOACH

■ Sportovní klub Hakoach pořádá I. sportovně-reprezentační ples, a to dne **14. února od 19 hodin** v hlubočepském zámečku (Na Zlíchově 18, Praha 5). Vstupenky v ceně 250 Kč je možno zakoupit v kanceláři Sochnutu a KKL (Jáchymova 3), kontakt u Zoši Vyoralové (mobil: 602 703 653 nebo e-mail: zosa@email.cz). Společenský oděv nutný, občerstvení v ceně. K prodeji budou kvalitní moravská vína a další nápoje. Srdečně zveme – těšíme se na vás.

KULTURNÍ POŘADYJaroslav Róna – *Modrá opice*, 2003.**VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V PRAZE**

(Maiselova 15, 3. patro, Praha 1)

■ **Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18 hodin a vstupné na ně je 20 Kč.**

■ **2. 2.: Zmizelí sousedé.** U příležitosti vydání nové metodické publikace *Pocta dětským obětem holocaustu* pohovoří o projektu Ing. Eva Kuželová a Mgr. Marta Vančurová.

■ **3. 2.: Nástín vývoje židovských památek v Čechách a způsoby jejich ochrany.** Úvodní přednáška Mgr. Blanky Rozkošné z nového cyklu *Židovské památky v Čechách a na Moravě*.

■ **4. 2.: Základy judaismu v pojetí pražského Maharala.** Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína K. E. Sidona.

■ **11. 2.: O sochách a obrazech.** Přednáška Jaroslava Róny a diskuse o současné tvorbě a umění. Doprovodný program k výstavě v Galerii Roberta Guttmanna za účasti kurátora výstavy Arna Paříka.

■ **12. 2.:** Na své zážitky z ledna 1945 v Osvětimi vzpomíná místopředseda Tereziňské iniciativy Ing. Pavel Werner, někdejší „Birkenau boy“.

■ **16. 2.: Židovské housle Alexandra Shonerta No. 2.** Koncert pro sólové housle a klavír spojený s prezentací nového CD. Alexander Shonert – housle, Natalia Shonert – klavír. Občerstvení. Vstupné 80 Kč.

■ **17. 2.: Spravedliví mezi národy.** Přednáška Mgr. Miroslavy Ludvíkové se věnuje osudům Čechů, kteří za války pomáhali perzekvovaným Židům.

■ **18. 2.: Blízký východ včera a dnes. Jak se slaví svátek Purim – v centru Jeruzaléma**

ma i v Mea Šearim. Cyklus přednášek Ing. Jana Neubauera.

■ **19. 2.: Nejisté útočiště?** Nad knihou Kateřiny Čapkové a Michala Frankla o meziválečném Československu a uprchlících před nacismem. Besedu s autory moderuje Petr Brod. Možno zakoupit knihu za zvýhodněnou cenu.

■ **23. 2.: Paměť národa.** U příležitosti 90. výročí vzniku Československa byl spuštěn unikátní internetový portál www.pametnaroda.cz dokumentující příběhy pamětníků metodou orální historie. Portál je budován sdružením Post Bellum, Českým rozhlasem a Ústavem pro studium totalitních režimů. Prezентují Mikuláš Kroupa a Martin Kroupa (Post Bellum).

■ **24. 2.: Filmy smrti, naděje a života** – cyklus židovských příběhů 20. století ve filmu. Díl 5: *Poslední motýl*: drama z prostředí terezínského ghetta. Československo / Francie / Velká Británie, 1990, 96 min. Režie: Karel Kachyňa. Úvodní slovo: filmová historička Mgr. Alice Aroňová.

Nedělní program pro děti a jejich rodiče ve VKC

■ **22. února ve 14 hodin: Arje slaví Tu bi-švat** (Nový rok stromů). Společně si budeme vyprávět o tom, proč Židé v Izraeli zasazují v tento den nové stromy. Naučíme se písničku, zatancujeme si a ochutnáme některé plody, kterými oplývá Země zaslíbená. Prohlídka: Starý židovský hřbitov. Jednotné vstupné 50 Kč.

Výstavy ve VKC

■ **Můj obraz 20. století.** Výtvarné práce soutěže pořádané Památkem Terezín v roce 2006. *Neztratit víru v člověka... Protektorát očima židovských dětí a Zmizelí sousedé/Pocta dětským obětem holocaustu* – stálá expozice kopií putovních výstav VKC.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V BRNĚ

(tř. Kapitána Jaroše 3, Brno)

■ **Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18 hodin a vstupné na ně je 20 Kč.**

■ **3. 2.: Karol Sidon – Třináct oken** (1991). Další rozhlasová hra K. S. se zabývá židovstvím jako údělem a nese určité autobiografické rysy. Hru napsal autor v roce 1978, kdy vyšla v samizdatu, v rozhlase byla nastudována až v roce 1991 (režie Jiří Horčíčka). Uvádí Mgr. Přemysl Hnilička.

■ **4. 2.: Vývoj izraelsko-palestinského konfliktu** – aktuální přednáška s besedou o složitých podmínkách v pásmu Gazy. Vývoj událostí očima Ing. J. Neubauera.

(pokračování na straně 22)

KULTURNÍ POŘADY

(dokončení ze strany 21)

■ 5. 2.: **Ghetto jménem Baluty** – film režiséra Pavla Štingla k právě probíhající výstavě fotografií Karla Cudlína. Baluty jsou bývalou zlodějskou čtvrtí Lodže, za války zde bylo zřízeno ghetto, kam směřovaly první transporty z protektorátu. Vzpomínky pamětníků jsou ve snímku ilustrovány dnešní podobou čtvrti. Úvodní slovo: Pavel Štingl.

■ 10. 2. v 17.00: **Marta... a jak jsem ji potkal** – neformální setkání s paní Martou Kottovou, která obdržela státní vyznamenání za dlouholetou práci s mládeží. Bесеdu moderuje Mgr. Petr Žák. Ve spolupráci se ŽOB.

■ 12. 2.: **Některé ze zajímavých osobností pohřbených na židovském hřbitově v Brně** – přednáška PhDr. Miroslavy Menšíkové, historičky z Muzea města Brna. Přednáška je součástí cyklu *Gan chajim – Zahradka života*.

■ 19. 2.: **Můj boj proti konečnému řešení** – prezentace knihy Heinze J. Herrmanna (2008 v nakl. Barrister & Principal). Její podtitul zní: *Z Opavy a Prostějova přes Terezín, Osvětim-Birkenau a Dachau do Izraele*. Večera se zúčastní Eva H., sestřenicе autora, zazní ukázky z knihy, židovská hudba a téma holocaustu přiblíží Mgr. M. Ludvíková.

■ 22. 2. v 15.00: **Tu bi-švat aneb Nový rok stromů**. Uspořádáme si malou hostinu, při níž okusíme různé druhy ovoce a alespoň symbolicky se vyrobíme stromky. Dílna pro rodiče s dětmi od 4 let. Vstupné 30 Kč.

Výstava ve VKC

■ Výstava fotografií Karla Cudlína: **Zpráva o Lodži**. K. Cudlín vytvořil na místě někdejšího židovského ghetta svůj obraz Balut, zastavený čas místa, které je zrcadlem všech špatných časů.

OCENĚNÍ PRO VALČÍK S BAŠÍREM

Animovaný film izraelského režiséra Ariho Folmana *Valčík s Baširem* získal v Los Angeles cenu Zlatý glóbus za nejlepší zahraniční snímek. Folman v něm zachytil své vzpomínky na izraelskou invazi do Libanonu v roce 1982, především na události v uprchlických táborech Sabra a Šatíla (podrobně viz Rch 1/2009). O několik dní později byl *Valčík* nominován do užšího výběru na cenu Americké filmové akademie – Oscara. Již předtím se Folman dočkal ocenění od americké Národní společnosti filmových kritiků (nejlepší snímek roku 2008) a v Izraeli získal zdejší obdobu Oscara – cenu Ofir.

Snímek byl uveden do české distribuce, promítají ho pražská i mimopražská kina.

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

PRÁCE V IZRAELI

■ Agentura Sochnut a KKL-JNF vyzývají k solidaritě se Státem Izrael. Pomozte mezi tím, že se přihlásíte k dobrovolnické práci v rámci programu SAR-EL. Veškeré podrobnosti získáte na e-mailové adrese: zosa@mail.cz nebo telefonním čísle: 602 703 653.

Zoša Vyoralová

WIZO

■ Únorová schůze WIZO se koná dne **18. 2.** v 15 hodin v restauraci Šalom (Maiselova 18, Praha 1), výbor se sejde **11. 2.** v 15 hodin v Jáchymově ulici.

zv

BAZAR WIZO

■ Srdečně zveme na dobročinný bazar! Koná se ve dnech **3.–5. a 10.–13. února** vždy od 10 do 17 hodin v Jáchymově ulici č. 3, Praha 1. Za velmi příznivé ceny dostanete oblečení a bižuterii a současně přispějete na pomoc Izraeli.

hd

SVAZ ŽIDOVSKÝCH ODBOJÁŘŮ A VOJÁKŮ

■ Únorová schůze našeho sdružení se koná ve čtvrtek **12. února** ve 3. patře radnice ŽOP (Maiselova 18, Praha 1) od 10.00 hodin. Hlavním bodem programu budou volby nového výboru, zpráva o výstavě „Židé v boji a v odboji“, zpráva o hospodaření a gratulace jubilantům.

eb

ZÁPIS DO LAUDEROVY ŠKOLKY

■ Program Lauderovy školky v Praze ve Fakultní mateřské škole v Praze 7 poskytuje výchovný a vzdělávací program pro židovské děti ve věku 3 až 7 let (viz Rch 1/2009). **Zápis bude 1. a 2. dubna od 13–17 hodin.** Předběžné žádosti o přijetí můžete zasílat spolu s uvedením jména dítěte, bydliště, data narození na kontakt: K. Biglová, katerina.biglova@kehilaprag.cz nebo ŽOP, Maiselova 18, 110 01, Praha 1. Po dohodě nás můžete navštívit.

Kateřina Biglová

UBYTOVÁNÍ V LONDÝNĚ

■ Nabízím ubytování pro 1–3 osoby v garsoniěře v rezidenční čtvrti východního Londýna Red Bridge. Cena pro 1 osobu 40 liber/noc; 2 osoby 70 liber/noc a 3 osoby 90 liber/noc, při delším pobytu sleva. Kontaktní telefon: 776 040 307.

DÉJĀ VU V BRUSELU

Na bouřlivém zasedání Evropského židovského kongresu (EJC) v Bruselu byl před dvěma lety zvolen nový prezident Moše Kantor (viz Rch 8/2007). Jeho kritici, hlavně zástupci Francie, odkud pocházel neúspěšný protikandidát, se od té doby několikrát pokusili zvrátit celou situaci; vrcholná organizace zastupující francouzské židovské instituce (CRIF) dokonce vystoupila z EJC a následovali ji neformálně Rakušané a německý Zentralrat. Díky velkému diplomatickému úsilí vedení EJC došlo nakonec ke kompromisu: v září loňského roku se Francouzi vrátili, prosadili však, že se letos v červnu budou konat nové volby exekutivy a jejího prezidenta.

Mezitím se do lůna EJC vrátili Němci a Rakušané a francouzští zástupci se chystali na prezidentskou volební kampaň bývalého předsedy CRIF Rogiera Cucquiermana, sympatického staršího pána, který se v orgánech EJC pohybuje již dlouhou dobu. Kantorovo vedení přišlo s překvapivým protitahem – v lednu 2009 se konají volby do Světového židovského kongresu, bylo by dobré, aby se jich EJC účastnil v nově zvoleném složení a evropské volby by proto měly být už koncem roku 2008. Nápad získal velkou podporu členských komunit, ta francouzská byla sice hodně zaskočena, ale Roger Cucquierman nakonec souhlasil a narychlo rozjel předvolební kampaň.

VÝSLEDEK IDENTICKÝ

Volební shromáždění (82 delegátů) se sešlo v prosinci 2008 opět v Bruselu. Přes mnohé spekulace nakonec došlo k téměř stejnému výsledku jako před dvěma lety. Moše Kantor získal 55 hlasů a tím velmi silný mandát, který ho potvrdil ve funkci hlavy evropského Židovstva na čtyři roky. V jistém smyslu to bylo jakési „déjā vu“, protože ani ostatní výsledky se příliš nelišily od těch z roku 2006 (včetně toho, že delegát ČR získal nejvyšší počet hlasů). I u většiny ostatních funkcí byl potvrzen status quo, předsedkyní představenstva je Flo Kaufmanová z Anglie, viceprezidentkou Charlotte Knoblochová z Mnichova, nezapomnělo se ani na zástupce z východní Evropy: vrchního moskevského rabína Pinchase Goldschmieda a vrchního rabína Ukrajiny Jakova Bleicha. Staronová exekutiva tedy získala důvěru drtivě většiny evropských židovských obcí. Bude zajímavé, jak se jí podaří udržet si ji v nelehkých dobách, které nás zřejmě čekají.

TOMÁŠ KRAUS

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Srdečne blahoželáme členom, ktorí oslávili svoje jubileá v roku 2008 a začiatkom roku 2009: pani Johana Ambrosová, nar. 23.11. – 76 rokov; pani Alicia Fruhwaldová, nar. 11.12. – 61 rokov; pán Július Koval, nar. 6.1. – 76 rokov; pani Šarlota Štastná, nar. 24.1. – 95 rokov; pán Leopold Redlinger, nar. 22.2. – 67 rokov, a pani Eva Krecová, nar. 28.2. – 75 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO BRATISLAVA

Vo **februári** oslavujú svoje jubileá: pán Juraj Bock – 73 rokov; pani Zuzana Diamantová – 71 rokov; pani Irena Galanová – 81 rokov; pani Alicia Gažíková – 81 rokov; pani Lily Grünová – 84 rokov; pán Vladimír Janíček – 82 rokov; pani Ingeborg Kaufmannová – 81 rokov; pani Oľga Lorinczová – 88 rokov; pán Ernest Neustadt – 93 rokov; pani PhDr. Zuzana Paliderová – 70 rokov; pán PhDr. Pavol Polák, CSc. – 84 rokov; pán Ing. Igor Rintel – 50 rokov; pani Valéria Slámová – 81 rokov; pán Karol Slnek – 60 rokov; pani Marta Szilárdová – 86 rokov; pani Karolína Szóradová – 60 rokov; pani Judita Šándorová – 73 rokov; pani Magda Šimková – 81 rokov; pani Magda Šimková – 89 rokov; pani Dalma Špitzerová – 84 rokov; pani Eva Švecová – 77 rokov; pani Anna Veselá – 95 rokov; pani Silvia Veselá – 86 rokov; pani Viera Víznerová – 55 rokov, a pán Doc. Jozef Weiser CSc. – 93 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO BRNO

V **únoru** oslavujú narodeniny naši členové: pani Hana Fischer, nar. 17.2. – 61 let; pan Richard Klauza, nar. 22.2. – 74 let; pan Juraj Neufeld, nar. 1.2. – 73 let; pan Alois Plaček, nar. 18.2. – 72 let; pan Petr Urban, nar. 9.2. – 50 let, a pani Milada Winklerová, nar. 1.2. – 60 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO DĚČÍN

V **únoru** oslavujú narodeniny: pan Petr Malina, nar. 7.2. – 67 let; pan Ing. František Comorek, nar. 10.2. – 50 let; Kryštof Františko – 11 let; pani Valerie Meiselová, nar. 12.2. – 83 let; pani Michaela Martinková – 29 let; pani Alžběta Lauferová, nar. 19.2. – 87 let; pan Ing. Vít Šprta, nar. 24.2. – 50 let; pan Mgr. Michal Špevák, nar. 26.2. – 53 let, a pani Petra Mohylová, nar. 28.2. – 31 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO KARLOVY VARY

V **únoru** oslavujú: pan Luděk Blann, nar. 13.2. – 78 let; pani Devora Nováková, nar. 14.2. – 84 let; pani Eliška Homolková, nar. 21.2. – 83 let, a pan MUDr. Jiří Zimmer, nar. 21.2. – 62 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

Vo **februári** oslavujú svoje jubileá: pani Helena Barkányová, nar. 19.2. – 87 rokov; pani Valerie Halperová, nar. 11.2. – 89 rokov;

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

pani Alžbeta Kleinová z Rožňavy, nar. 18.2. – 86 rokov, a pán Mikuláš Šimon, nar. 8. 2. – 71 rokov. Milým oslávencom srdečne blahoželáme! *Ad mea veesrim šana!*

ŽO LIBEREC

V **únoru** oslavujú narodeniny tito naši členové: pani Petra Špačková, nar. 2.2. – 28 let; pani Renée Dvořáková, nar. 13.2. – 78 let, a pan Jiří Červený, nar. 20.2. – 81 let. *Ad mea veesrim!*

ŽO OLOMOUC

V **únoru** srdečne blahopřejeme k životnímu jubileu naší člence paní MUDr. Ruth Potěšilové, nar. 3.2. – 76 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **únoru** oslavujú narodeniny tito naši členové: pan Peter Bachrach, nar. 5.2. – 80 let; pani Helena Esterkesová, nar. 14.2. – 83 let; pan Jindřich Goba, nar. 14.2. – 76 let; pan Walter Kranz, nar. 22.2. – 86 let; pani Nora Macurová, nar. 22.2. – 65 let, a pani Mgr. Hana Poláchová, nar. 1.2. – 52 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ.

V **únoru** oslaví narodeniny tito naši členové: pani Kateřina Böhmová, nar. 1.2. – 88 let; pan Jaromír Fiala, nar. 13.2. – 41 let; pani Eva Václavíková, nar. 27.2. – 76 let; pani RNDr. Ruth Hállová, nar. 26.2. – 83 let, a pan Ing. Zdeněk Roubíček, nar. 12.2. – 57 let. Všem jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

V **únoru** oslavujú narodeniny tito členové naší obce: pan Alexander Beer, nar. 7.2. – 92 let; pan Eduard Belas, nar. 8.2. – 89 let; pani Alena Fischerová, nar. 8.2. – 86 let; pani Gertruda Hledíková, nar. 4.2. – 89 let; pani Anna Jará, nar. 26.2. – 83 let; pani Věra Jílková, nar. 1.2. – 87 let; pani Marta Kottová, nar. 24.2. – 80 let; pan Alexej Kusák, nar. 17.2. – 80 let; pani Věra Lustigová, nar. 19.2. – 82 let; pani Věra Milcherová, nar. 15.2. –

85 let; pani Dagmar Nebeská, nar. 17.2. – 83 let; pani Marie Schneiderová, nar. 26.2. – 88 let; pan Pavel Stránský, nar. 20.2. – 88 let, a pani Emma Šternová, nar. 10.2. – 86 let. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí:

Dne 15. 12. 2008 zemřela ve věku 82 let pani Eva Reifová. Dne 19. 12. zemřel ve věku 88 let pan Vilém Zvillinger. Dne 2. 1. 2009 zemřel ve věku 82 let pan Ing. Petr Herrmann. Se zesnulým jsme se rozloučili dne 9. 1. v obřadní síni Nového židovského hřbitova v Praze 3. Dne 5. 1. zemřela ve věku 89 let pani Margita Macounová. Se zesnulou jsme se rozloučili dne 8. 1. v obřadní síni Nového židovského hřbitova. Dne 10. 1. zemřela ve věku 77 let pani Helena Fantová. Se zesnulou jsme se rozloučili 14. 1. v obřadní síni Nového židovského hřbitova. Dne 11. 1. zemřela ve věku 86 let pani Gerta Císařová. Dne 14. 1. zemřela ve věku 84 let pani Anna Zločenková. Se zesnulou jsme se rozloučili 16. 1. v obřadní síni Nového židovského hřbitova. Dne 20. 1. zemřel ve věku 79 let pan MUDr. Vojtěch Kantner. Se zesnulým jsme se rozloučili dne 22. 1. v obřadní síni Nového židovského hřbitova.

Všem pozůstalým vyslovujeme hlubokou soustrast. Zichrona livracha!

ŽNO RIMAVSKÁ SOBOTA

V **decembri** 2008 mali sviatok narodenín tito členovia našej komunity: pani Eva Róthová, nar. 13.12. – 68 rokov; pani Olívia Winterová, nar. 14.12. – 93 roky; pán MUDr. Dušan Rybár, nar. 18.12. – 63 roky; pán Róbert Princ, nar. 20.12. – 54 rokov, a pani Anna Gregušová z Košíc, nar. 21.12. – 90 rokov. V **januári** mali sviatok narodenín: pani Edita Bakonyová, nar. 8.1. – 83 roky, a pán MUDr. Tibor Gábor, nar. 14.1. – 82 rokov. Vo **februári** majú sviatok narodenín: pani MUDr. Iveta Kyselová, nar. 17.2. – 53 roky; pán MVDr. Vojtěch Róth, nar. 17.2. – 69 rokov; pán Tomáš Friedman, nar. 17.2. – 62 rokov; pani Klára Barancová, nar. 21.2. – 54 roky, a pán Ing. Štefan Szabó, nar. 27.2. – 58 rokov. Prajeme týmto našim členom dobré zdravie, veľa šťastia a radosti v živote. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

V **únoru** oslavujú narodeniny tito členové naší obce: pan Michael Lichtenstein, nar. 23.2. – 58 let, a slečna Ivana Mertová, nar. 12.2. – 17 let. *Ad mea veesrim šana!* přeje celá ŽO Teplice.

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **únoru** oslaví narodeniny pani Mgr. Zdeňka Matičková, pan Mgr. Pavel Tupek a pani Věra Novotná. Židovská obec jim přeje do dalších let hodně zdraví a spokojenosti. *Ad mea veesrim šana!*

GAZA V EVROPĚ

Válka Izraele proti Hamásu se projevila i v západoevropských městech. Protižidovské útoky prezentované jako „protest proti válce v Gaze“ nebo „odveta za Gazu“ zaznamenala především Francie, země s největší muslimskou komunitou v Evropě. Do vrat synagogy v Toulouse vjelo hořící auto, na předměstí Paříže hodili vandalové na synagogu zápalné lahve, které poškodily sousední restauraci. Protižidovské útoky a hanlivé nápisy na židovských centrech a izraelských institucích hlásila Británie a Švédsko, protiizraelské demonstrace se konaly především v Británii, Francii, Německu, Norsku a Irsku. Mimo Evropu pak v USA, Egyptě, Pákistánu a jižním Libanonu. V souvislosti s demonstracemi protestovali velvyslanci Německa a Polska v Izraeli proti srovnávání holocaustu s izraelskými operacemi proti Hamásu v Gaze a Gazy s varšavským ghettem, jímž demonstranti nešetřili: „Jakékoli přirovnání toho, co se děje v Gaze, k tomu, co se stalo židovskému národu během šoa, je čistý antisemitismus, jež nelze ničím ospravedlnit.“

Demonstrace se konaly i na podporu Izraele a jeho práva bojovat s teroristy: do ulic vyšli lidé hlavně ve Spojených státech, v Kanadě, Austrálii, na Novém Zélandu, Brazílii, z evropských zemí v Německu, Londýně a v Římě.

PROTESTY PROTI STARBUCKS A MCDONALD'S

V rámci demonstrací proti izraelskému zásahu v Gaze došlo v Londýně ke kurióznímu obvinění. Prostřednictvím SMS a e-maily se tu šířila zpráva, že společnost Starbucks a McDonald's věnovaly svou čtrnáctidenní tržbu Izraeli či přímo izraelské armádě. Při demonstraci v centru města v půli ledna zaútočil ve své písni zpěvák rapových písní Lowkey na Izrael a na firmu, které „patří k sionistické lobby“ (podle rappera patří k sionistickým agentům i plenky Huggies), a poté skupinky demonstrantů vytloukly výklady dvou blízkých kaváren Starbucks a zničily jejich zařízení.

NOA A MIRA

Při letošním ročníku písňové soutěže Eurovize, jež se koná na jaře v Moskvě, budou Izrael reprezentovat zpěvačka Noa (vlastním jménem Achinoam Nini, viz Rch 8/2008) a izraelskoarabská zpěvačka Mira Awadová. Poté, co by zveřejněny jejich nominace, sepsali izraelskoarabští a palestiniští umělci petici, v níž Awadovou žádají, aby do Moskvy nejezdila a neúčastnila se „propagandy Izraele“.

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Rafaél Goldchain: (auto)portrét jako Reizl Goldszajnová.

VZPOMÍNKY A FIKCE

Jsem má rodina. Vzpomínky a fikce – tak se jmenuje kniha chilsko-kanadského fotografa s židovskými kořeny Rafaela Goldchaina (více o něm viz Rch 7/2004). Nedávno vydal album rodinných fotografií, v němž nejstarší snímek zobrazuje jednoho z předků v polském Krasniku koncem 19. století a na nejčerstvějším obrázku se usmívá sestřička Goldchainova dědečka v Brazílii v roce 2000. Celé album obsahující čtyřiapadesát rodinných portrétů má ovšem jeden háček: všechny snímky jsou autoportréty. V různých podobách je na nich zobrazen autor, který svou tvář digitálně upravil podle starých snímků tak, aby nové obrázky co nejlépe odpovídaly předloze. Vytvořil tak cyklus rozmanitých a přitom podobných tváří. K nim přiřadil jejich životní příběhy, jež se odehrávají v Polsku, Mexiku, Francii, Uruguayi, Kanadě, v Chile a Argentíně.

MALÝ MOŠE JE V IZRAELI

Dvouletý Moše Holzberg, jehož rodiče rabi Gavriel Noach a Rivka vedli v Bombaji středisko Chabadu a byli zavražděni při teroristickém útoku v listopadu 2008,

se dostal do Izraele. Žijí zde jeho příbuzní. Chlapečka zachránila indická chůva Sandra, která ho vynesla ze střediska obsazeného útočníky. Do Izraele odjela s ním, aby měl u sebe známou tvář.

ŠVÉDSKO MÁ RABÍNKU

Rada židovské obce ve Stockholmu jednomyslně zvolila do rabínskému úřadu kehily nového člena – ženu. Novou rabínkou se stala šestačtyřicetiletá Chava Kosterová, která pochází z New Yorku. Pro ty, kdo odmítají uznat konzervativní proud judaismu, zůstává v metropoli a jejich třech synagogách pracovat ještě ortodoxní rabín.

ENCYKLOPEDIE HUDBY V KONCENTRAČNÍCH TÁBORECH

Díky práci italského skladatele, klavíristy a hudebního historika Francesca Lotora (nar. 1964) vychází v současné době zvuková encyklopedie hudby v koncentračních táborech. Vydává ji společnost Associazione Culturale Musikstrasse v Římě společně s dalšími italskými organizacemi a je v distribuci i u nás. Lotoro během mnohaletého výzkumu shromáždil zatím nejúplnější záznam veškeré hudební produkce v nacistických táborech z let 1933 až 1945; jde o díla profesionálních skladatelů i autodidaktů či příležitostných hudebníků a zpěváků, o dnes již klasické skladby, operu či jazz i jednoduché písně a kabaretní výstupy. Celý projekt je naplánován na 24 disků, zatím vyšlo šest CD. Každý díl obsahuje brožuru (v angličtině, němčině a italštině) s informacemi o skladatelích a jejich dílech, s vysvětlivkami k hudbě, popřípadě (jedná-li se o vokální hudbu) se slovy v originálním jazyce díla.

am

רוש חודש ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Mediaservis s.r.o., Zákaznické centrum Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: zakaznickecentrum@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 30. 1. 2009. **Cena 15 Kč (SR: 0,93 €)**